

Publikatsioonid
Dokumendid
sõpradele

1.

N002500

Kirjanduslik looming.

Aleksander Elango.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K37634

Wien. 1930.

Sisu.

Ühikona	4.
---------------	----

Sissejuhatus

I. Noorsoo kirjandusliku loomingu liigid ja nende põhisloogiline väärtus	7.
1) Liigitelu skeem	7.
2) Päevaraamat	13.
3) Ilukirjandusliku loomingu	27.
4) Kriitööd	30.
II. Bibliograafiline teave	33.
1) Uurimused päevaraamatite kohta	33.
2) Uurimused noorsoo ilukirjandusliku loomingu kohta	36.
3) Uurimused kriitööde põhjal	40.
III. Metoodilisi märkusi	42.
1) Materjali kogumine	42.
2) Materjali kasutamine	46.

Üldarakteristika.

I. Kas puberteedi sümptoom?	l.h.k. 49.
II. Kas rasedusliku loomingu sümptoom?	53.
III. Noorusliku loomingu funktsionaalne väärtus	58.
IV. Noorsoo rasedusliku loomingu perioodid	64.
V. Noorsoo loomingu esteetiline väärtus	80.

II osa sisaldab järgmised peatükid:

Noorsoo rasedusliku loomingu vormilemendid.

- I. Sõne ja vormi vahetused noorsoo loomingu.
- II. Keel.
- III. Rütm, rime ja stroof.
- IV. Proosavorm.

Noorsoo rasedusl. loomingu sisulised komponendid.

Lisa:

1. Statistilised tabelid
2. Ülevaade uurimise aluseks olevast materjalist.
3. Tark, et raseduse loetelu

Igat kirjandusloku teost on võimalik vaadelda kahe aspekti all: autori teatava väimlise tegevuse - loomingu produktora ja sõnakunsti objektiivsele reeglile vastavasse vormi valatud tiivana. Esimese vaatlus kuulub hingeteaduse, teise - kirjandusteaduse valdkonda. Kuna noorsoo loomingus objektiivne element (nagu heljum näme) on esindat nõrgemalt, kirjandusteaduselle ta pakub ~~ainult~~ ^{ainult} piiratud huvi; hingeteaduselle aga sida enam. Viimase suhtekoralt ta väärtuse määrab mitte kunstiline slu, vaid spontaansus, s.o kurvort ta on tingitud ilma teadlik-sahtlusekude korral-mõpustisteta autori sisetust loomistungist. Järgnevate lehekälgede koostamisel autor on tunnud kitsat vaadelda noorsoo ^{kirjandusloku} loomingut, kui paljude küpse-

misealuste juures karaktersema esilepuhkavat ja siis jälle hääbuvat enesetostusvõrvi, kirjanduskaaduslooke ja kunstipedagoogilise probleemiasetuse sejuures praegu täiesti vältides. Vastavalt sellele ka aluseks oleva materjali ~~valitud~~ kogumisel esteetilisid ning eetilised hindamismõõdupunktid on jäetud tahtlikult kõrvale.

Ent hingeteadust, eriti noorsoopsühholoogiat, vastava earahemiku kirjanduslooke endateostuse saadused huvitarad veel terveltki sisukohalt: nimelt endapalpastistena. Kuna ~~see~~ neri noorsoo hing rapastub vööb alla vahetumalt, kui kuskil mujal, nad on tere-
tulnud allkamatelaks noorsoo psühhilise üldarengu ning selle erialade jälgimisel. Huvitaagu meid kas noorsoo usulised hinded, vrootilised elamusid, looduse mõistmine, kelleline välendusoskus v.m.s. olgu geneetilis-, olgu differentiaalpsühholoogiliselt sisukohalt – noorsoo kirjalekkudes endaprihtumustes ning minavälendustes kõige selle kohta võime leida väärtuslooke andmeid. Sellele vaatekohale asendis noorsoo kirjan-

dusku loomingu mõistet on võimalik tunduvalt avardada — nii et see endasse haarab sellised mitte kunstilisedki osad, kui päevaraamat ja koolikirjatööd. Kuna sellelt seisukohalt vaadelduna kõnealuse ala on autori tõse (praegu käsikirjas valmistatava) üürimuse väärtus, siinkohal puudutame seda vaid hõljuvatuses ja sääligi vaid möödaminnes, mispalju kui seda mõningate pärastiste mõttearenduste mõistmiseks tarvis.

Alus käesolevale tööle on pandud Tartus paari aasta eest. Mõningate tarvikute raamatute puudus ei võimaldand seda sääl kahjuks lõpetada. Praegu on küll vastav kirjandus käepärast, ent puudub taas osa allikmaterjali. Sel põhjusel mõni koht, eriti näidete valik, on puudulikum, kui see oleks soodsamates oludes.

Tusti Akadeemiale Kirjandusühingule, kes mu tööd aineliselt soodustand, avaldan siinkohal südameliku tänu.

Vinnis, aprill 1930.

K. Klange.

I osa.

Sissejuhatus.

I. Noorsoo kirjanduse loomingu liigrid ja nende väärtus hingeteadusele.

1. Liigitelu sisse.

Nii nagu sõna kirjandus all mõeldakse kind korda kirjutatut, kind amult kunstilise vormi suletud sõnalooi väljendusi, nii on ebamäärased ka mõiste noorsoo kirjanduse loomingu piirid. Kas kuuluvad sisse amult n.n. luuletused, s.o. sõnakunstilised teosed, või ka sellised loomingu liigrid, kui poeetika ja vabad koostööd? Kus lõpeb üks ning algab teine? Et paljalt vormi järel vahetagemme oleks ekslik, on selge. Mõnigi romaan ja novell võib olla kirjutatud poeetika või kirjade vormis, poeetika aga sügugi igasordis tarvitse kanda kirjalikult poeetika järel jätet vormis. Samuti pole koostöö n.n. vabade koostööde eraldamiseks sõnast loomingu val kollalt sellest, et need on kirjutatud võhka ning kannavad opetaja punase triidi ning hindamise

tindi järgi, tised aga jühustloole paberille ja parandamata vigadega — tunnused, mis pole kunagi olnud ega alati olnud.)

Kui ärgitame endi ainele loomeda hingeteadusloult sissukohalt, siis katsume sellele vastavalt tulebada ka materjali loigituskeem. Võtame aluseks ismalt loomingu protsessi ja autori vahelise suhte. Seltelt sissukohalt võime teha vahet spontaanse ja provotseeritud loomingu vahel. Provotseeritud loogi veldame sissugused teod, vaatamata nende sissule ja vormile, mis on tekkind mitte autori enda, vaid mõne teise sissu (prakssis tavalisti õpetaja või materjalikoguva teadlase) teadlikul algatusel ming enam või vähem ettemääratud tingimust (olgu antud kas teem, vorm, kirjutamise aeg, püksus vms.). Kuna nad autori teadvuses tavalisti on seotud kujutelmaga ~~antud~~ ^{ettemääratud} tingimustest ming eriti sissust, kelle nõndel need kirjutatakse (kusjuures autor selle sissuga enamasti on olenerasvahekorras), astub nende kirjutamisel isle tehe sissande andjale meeldida,

1) Mõnikord koolekriptõid võivad olla kirjutat siss seotud kores ^{vt} n. n. metrisel teadl H. Giese korgus ja H. Rahn, „Gedachte meiner Buben“.

s.o. kirjutada „hää“ töö, mis on see hääendus kes kellelises
 valendussuhtes (sageli kuhjatakse kokku mõnegi sõna-
 tagarara, et näidata „mida ma kõik tean“ — sellest to tuntu-
 idustamine võõrsõnadega ja uuendustega), teatavate teemi-
 de elustamises (koolikirjatöös teavasti kõik on mora-
 listid !/ v.m.s.)

Võttes aluseks autori ja ta teose vahelise
 suhte, saame uue kaheksajastuse. Iga teose taga
 seisab zda autori teadvusakti,³⁾ viimastel aga on
 kaks külge: subjektiivne ja objektiivne või vormaalne ja
 sisuline: „mina“, kui isanäguuse teadvusakti kandja,
 kui vorm, ja „mis“i, kui selle akti sisu. Mis me
 teadvuse sisuks kaei oleks, „mina“ vajutab sellele oma
 oma pitsati. Selles mõttes isanäguuse muutmise tegevus on
 subjektiivne, milles me „mina“ oma räägib kaasa, ütle-
 kome „minaväljendis“ (Schauendruck). Millest me ka ei kirjutaks, olgu sõnad

¹⁾ Mõtle õpetajale, ^{hoiti} kellest õpilased teavad, et ta on tuline kariklane,
 õpilased endi kodutöös alati kuudagimoodi kirjutavad
 karikust ja alkoohli rahjust — ka need, kes muudki sellest
 ei hoolind vätemakei.

³⁾ Selliga pole kuigi üht, et ka alateadlikud või aretuseelised tegu-
 rid loominguilises aktis kaasa mõjuda võivad.

või indulmata

(Kõnes, mille selles kajastub mees „mina“, olenevalt kujutuse sisust kord tugevamini, kord nõrgemini (et puhtteoreetiliste teemade loogilisest mõtlemisest juhitud kahtlus^{is} subjektivne „mina“-element vähem pääseb maksma, kui tundmus, pärast muletululüürivas, on arusaadav). See on ihtlasi ainuke see me teadvusakti subjektivse külje tõrjetele teatavakstegeviseks, sest niipea kui me selle kohta mõnagi otsekohe tahaksime välja öelda, muutub see juba teadvuse objektiks, sisuks.

Eri lühi teadvusakte moodustavad need, mille sisuks on me endi ise — endateadvuse (Selbstbewusstsein) aktid. Juhul, kui me sünniguse endateadvuse väljendamine sotsiaalses vormis, on meil tegu endakujeldisega (Selbstdarstellung).¹⁾ See noorur vahetumalt pöördub ja kujeldab iseenda ilamusi, tundeid, mõtteid, või taas targutab, usuneerib nende üle. Mõnikord ta võib haarata hulka vaugemaid, objektiv-

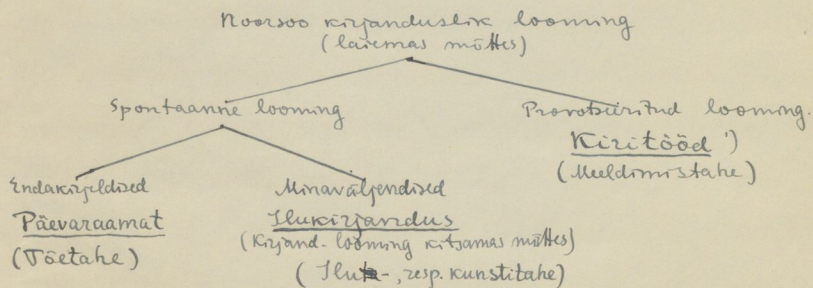
¹⁾ Sünniguse vahitigemise kohta vt. W. Stern. Differentielle Psychologie. 1921. lk. 203 j. ning sama autori „Die menschliche Persönlichkeits“ Eriste kujand. loomingu sotsiaalselt üle rakendab A. Pusemann teoses „Die Jugend im eigenen Urteil“ 1926., lk. 25 j., millest laenatud ka terminid „Minarvendi“ (Ychaudruck) ja endakujeldis (Selbstdarstellung). B. rahvaks = jätib teile panemata, et ka endakujeldis liipere on „Minarvendi“, kuigi sellele ei ole.

semard anerd, kuid ikka on need kuudegumovski sisetud
 tema isikuga, võtmaalt ta enda teaduses. Kuna endaspeel-
 dised olemasolev² est tänu võlgnevad ^{tavalisti} autori spontaansle
 tungile enda elamusi väljendada ja need tavalisti hoo
 tase suures saladuses (vt. ^{hiljem lks 13 ju} ~~inglise keele~~) taotillanese neis võimalikult
 suurt toeparasust, etekohesust, evidentsti. Teadlik vale
 või millegi tahtlik salgamine on oleks ette võtta, patustus
 (no võime öelda, et endaspeelidisi eloomustab tahtlik.)
 Aiose põhimõtetooni vastu. Tavalises kirjanduses on minavit-
 pendes seavaste espleansil on kunsti-või lutake ja selle
 nimel on lubatud mitte ainult salgamine, vaid ka vale ning laval-
 dus. See on loomulik ja raheti siigi tarvilik, kuna siis
 murde võres jääda kuivaks, rgavaks, sest pole ja rga autori tõe-
 lste kogemuste tagavara pöörmate hõõsti taotmiseks
 kellelt suur. Monikord on taotides minavormi autor võib
 võna võdant elamusi ja olematust sündmusist konilda
 kui enda omist ning imberpöördult — enda elamusi omistada
 teistele.')

1) Nõrksti Fejese kui ka Espranger ^(moningate autorite, vnti) konilavad puberteedetsite,
 vntisest kaldumusest endi hõõsti autotragiifilisi kõõti meliga
 vältida, et autori nende teaga ei hõõntaks ära. Tõtarlapsid võit voga
 sageli end armastavad kõõpitada poiste osadis (vaimline transvestitiõm).
 A. Fejese. Das feierliche. Knauffen 1928. lks 227 ja Espranger. Psychologie
 des Jugendalters 1928. lks 76.

Tiireetiliselt võttes vahetagemme endakirjeldistite
 ja minarvõlgendistite vahel peamiselt ulatuma ka provotseeritud
 loominguille, ent tegelikult siiski pole nii mingit tõetust,
 kuna endakirjeldistite karakteriseeriv tasetake on vaevalt
 kunagi kunagi suurel määral pöödnud maksimaalse, mispärast pro-
 votseeritud materjali isegi sel korral, kui selle teemaks on autori
 isik, vaevalt saab pöödnuda täieliseks endakirjeldistiks.

Ülalalolevate põhjal ^{võime koostada} ~~saame~~ järgmise skeemi:

¹⁾ Seda kuuluvaks pole arvatud n.n. sõnad kiritööd, s.o. loetu otse-
 kohesed ümberjutustused, kiritööd tiireetiliselt teemadelle pr.

2. Päevaraamat.

Nooruite spontaanste endakirjeldiste pääsõnades on päevaraamat. Pääle vormase kuuluvad sõna ka kirjad (nii-
palju kui need pole puhtasjalbrud ^{äri-ja} vahkirjad) ja autobrograaf-
ilised ülestähendised. Autobrogr. ühestõhendiste all antud
korral on mäeldud endakirjeldi tagant järele, aga koht, mis
juba ammu on mööda, olgu siis asjaliku autobrograafia
või enam subjektiivsete memuaaride näol. Tavalisti
seda laadi endakirjeldist väljelerad vanemad inimesed, kes jooks-
vast elust tagasi tõmbudes enda mineviku süvenevad. Ent
pole võimatu, et seda teevad ka noored, näit. endi lapsepõlve
suhtes. Monikord see võib lütvuda päevaraamatuga, sulada viima-
siga täiesti ühte.¹⁾ Nii või tõrjuti oluliseks vaheks
päevaraamatu ja autobrograafiliste ühestõhendiste vahel
jääb see, et esimeⁿe kirjeldab pääasjalikult kaasajast

1) Ch. Bühler. Das Selenleben des Jugendliehen 1929. lhek. 8.

(^{ja elamus}) hindumisi, teine aga mineviku. See vake ongi, mis rõhmas, olgu noorte või vanade omad, hingeteaduse sisukohalt teel palju varem väärtuslikuks, kui päevaraamatud. Tagant järele, mõnikord mitmekümne aasta tagant, end kirjeldades tuleb paratamatult arvestada asjaoluga, et inimene mõndagi on unustanud, mõndagi aga isna tees valguses näeb, kui see omal ajal täiepoolset oli või nagu ta side silmal nägi. Et mittemuldivad ja pinnalised elamused tavaliste alateadvuse tõrjumise, „unustamise“, teinosa aga sublimeeritakse – sellele on psühhosomaatilised ühised küllalt veevalt ~~on~~ tähelepanu juhtivad.

Kirjad sersavad päevaraamatulle loigemal, kuna nad on ^{saamuti} kaasaegsed kui sügi. Ent nende väärtust hingeteadlase silmis vähendab teine asjaolu: nad tavalisti on seotud mine võitse otstarbega ja määratud lugemiseks teisele rõhkule,*) nende kasutamist hingeteaduslikuna allkamatavalma raskendab m.s. ka see, et küll ainult tavalisti loetud kas mõne teise kirja, mõne kooluse või tõelise juhtumiga, mis kirja saajale on brada,

*) O. Tumlitz. Reifejahre I. 1927. lks. 2.

hiljem seda kasutavale hingeteadlasele mitte. Kõrs päevaraamatu
ja terve autobiograafiliste andmetega siiski mõnelgi juhul on
võim ka kriitilist.)

Päevaraamatu kirjutamine on nooruselise karakteristika
endaavalduse vormiks. Ch. Bühleri²⁾ arvab päevaraamatukirjuti-
mise funktsioonis kui sellesugises korduvat puberteedi karakteriseer-
ivate tunnustega: isoleerimis- ja isikundustungi, varbruse eitamise, iga-
kõrse olematute rakute järelle ja tegelisele enda siselu intimitate
kõrsumistega. 3)

Lapsile on ~~enda~~ ^{endarefleksioon} ~~reflektsioon~~ ^{reflektsioon} tavaliselt
võõras. Puberteedi toob mitte ainult selle, n.a. "mora leotamise",
vaid ka valdumise ning oskuse seda ^{mnaga} ~~isendaga~~ tegelisele sõnes
valgendada.³⁾ Hiljem, kui teatud hingeline tasemele juba saamist,
kaotab päevaraamat taas ~~enda~~ ^{enda} tähtsuse ja ainult harvad jätka-
vad selle pidamist läbi kogu elu.⁴⁾

Kui suur % ^{nooruse} ~~istse~~ päevaraamatit peab, selle kohta
pole siiani mingeid usaldusväärseid andmeid olemas, aga

1) On kirju, mida sõltu ei saadeta ära, vaid kirjutatakse ainult enda
südame kirjutamiseks. Seemgised moodugi kuuluvad pigemini päevaraamatu
kui kirjade loiki.

2) Zwei Knabentagebücher 1925. lks. 18.

3) W. Stern. Anfänge der Reifezeit. 1925. lks. 1.

4) Päevaraamatite alguse ja lõpu kohta, samuti sotsiaalse
tõlke kohta ei arutan vt. Ch. Bühler. Das Seelenleben d. Jugendlichen 1929. lks.
2 j.e.

pole neid ka kirge saada, sest see on olnud hariduse, miljöõ, avarama
p.t. mõjust. Ch. Brühler paari järelekuulavalt annab põhjal
leida, et selle % olevat isemine kord 60, teine kord 66 - seega
is mees- ja naissoo enamvõrre võrdset iset. Proximat
aega niist oli pööravaamatut pöörand vord $\frac{1}{3}$.)

Ka selle kohta, mis pööravaamatut peetakse,
puuduvad kindlamad andmed. A. Busemanni poolt
loetlet põhjust²⁾ on empiirilise materjaloga tähestamata
ja liiga kunstlikult süsteemi viidud. Vaevalt sellele võrreid
anda vastust ka noored autorid ise, kuna see neile vaevalt on
selge. „Inimene istub maha ja kirjutab, kirjutab mitte et
tärta mõnd ühõlguvat või teasitit sõnasannet või et
teistele midagi teatada, vord olma endalegi selge otstarbega.
Mõnikord tähda teda kufutelm, sellega enda elamusi
endale alles hõrda, mõnikord soov sil teel enda tegerust
exploerte olma ette tuma ja õigustada, enamasti aga palpas
tung enda eluga sots asjust väljenduda.“³⁾

1) Zwei Knaben tagebücher. 1925. lhek. VII.

2) A. Busemann. Die Jugend im eigenen Urteil, 1926, lhek. 229.

3) Ch. Brühler. Zwei Knaben tagebücher 1925. lhek. VIII.

"Mina lelutamine" võib nooruki seengusisse endarefleksiooni ja vaimse endalahastuse keerisesse, et see talle tõrse naru ja seemse põnevuse põhjusiks saab. Ta otsib sõpra, kellele end avaldades seda nõrga ning põnevust ütelda ja seda mitte lerdas ta pihve end päevaraamatulle otsinui sobrale. Ühes minu materjali hulgas leidura päevaraamatu sõsajuhatuses autor ~~kirjutab~~ (Vanadus 15; 5) kirjutab:

"Ole tervitet sina, mu päevaraamat, mu kalatuvate, kurvade, võib olla, ka rõõmsate lapsepõlve päevade mälestus! Ole tervitet igavesti ja ärata tulevasel päeval vanu mälestusi minu. Kivrad on need mu noorepõlve päevad, kurd seda armsam saab nende mälestus olema, mida sina, mu noorepõlve sõber, edasi kannad. Armas ja kallid saad sina, mu päevaraamat üksikord olema! Kõik tahan sinu kirjutada, kõik saladused piavad sulle teada olema, mida sa pärast piad mulle muli tuletama. Tuleb aga soovimatu võõras sind ilma lubata tõmma, peeda siis need saladused, munda tehed arusaamatuks... Amult minule avalda

oma saladusi... ainult minule, sinu huule sõbrale...

Nes lausets trüübriidil kuul kapastub nooruni
sühe enda päevaraamatulle. Et see pole mingi vrand, tõendavad
teisedki päevaraamatid allakirjutame ning Vani psühholoog-
lise instituudi kogus. Nis nagu to varemne väärtumise ta-
valosti on suletud endasse, mis ka päevaraamat muu maailma
ust hortense varjul (kui mitte murdu, vris salakirja aetle
sissekanded võõrale lugematuks tehes). Vaga tähtsat osa
sellise kirjaliku endapõhikmuse juures mängib nähtavasti
see kõrge väärtus, mis neile endaeetluselamustele omistatakse.
Nes midagi erakordist ja ainulaadist nähes noorur peab
hoeliseks kaotuseks mitte ainult endale, vaid ka järelmaa-
rlemale, kui need ununeksid või ishes temaga kauda vari-
seksid. Olen kindel, et mis mõnelegi noorele päevaraa-
matiautorile enam kui kord on kangastund pilt,
kuidas mõneksaasta pärast ta päevaraamatut loetakse
ja ta mõtete ning elamuste sügavust, suurust ja oisust
metletakse. Intellektualistlike huvi päevaraamatut
kirjutades enda „mina“ suhtes rohkemini selgusele jõnda

voi take endale ~~mit~~ sel teel mõjuda kasvatavalt, mida mõtmeid)
 peavad poevaraamatukirjutamise oluliseks põhjuseks, mille
 arvates "formi- ja tüüpi" ajajärgus oleva nooruri juures
 extendab kovalist osa.

Kõik poevaraamatukirjutajad võime jagada kolme
 gruppi.²⁾ 1) Need, kellel on puberteedieelsed noored, peavad poe-
 varaamatut mõne väikse tõrje mõjul: nad on saanud kirjutamiseks
 rüüsa kätte raamatu ühes argutamisega sama kirjutada enda elu
 tõttamised sündmused, nad näevad mõnda teist poevaraamatut
 pidevat pe. Sedalaadi poevaraamatutis autori iselust kajastub
 väärtusliku vähe ja negatiivne puberteedieelne elukirjenduseleerki loomine
 (vt. ^{holtem} ~~stapeld~~) võlgneb talle ikasiklikele figuretele.

Teise grupi juures ^{autor} poevaraamatulle süttub palju
 rahulolevalt ja osavõetult väikse sündmuste registreerimise
 asemel astub enda mõtete ning tundmuste analüüs. Sissekan-
 did selle grupi juures ~~teine~~ tehakse silleskoosuse raamatuse
 ja teatava korrapärasusega, milles kajastub raamatu vahustav

1) A. Busemann. Die Jugend im eigenen Urteil 1926 lkr. 229, O. Kup-
 ky. Pd-Ps. Arb. ~~13.~~ 13. lkr. 142 j.e., Ch. Bühler. ~~Das jugendliche~~
 Das Sittenleben des Jugendbuchs 1929. lkr. 6 j.e.

2) O. Kupky. Pd-Ps. Arb. 13. lkr. 134 j.e.

mõju. Nime kaegu näit. on üks peervaraamat, kus mõni pool on kirjutatud ainult kuupäev ja selle tähta dommaatid ainult joon - tumuseks, et sellel peaval midagi tõsisekandmis väärist ei juhtunud, või taas kirjutatakse: „Täna midagi reaalseks ei juhtunud.“

Kolmandagrupidis ülistatendused on sellisest raamatust, ~~ja~~ mõjust vabad, kuna nad tavaliselt tehakse kas pühuse kulle peaberi, mõne vahu või raamatu stihvale lihtsusele või kuhu juhtub. Saenguste ülistatendistest tigenisse põhjused loomulikult pole enam võlised, vaid juht- sennid ja ülistatendused ise spontaansid.

Osa osi kuulub vastavalt enda arengule võrd ühte võrd teise gruppi, kuna teine osa ~~teine~~ kogu aeg ainult ühele grupile karakterises vormis end välendab. Üldiselt võib mulle siiski olevat võimalik samastada osmest gruppi puberteedirelsete, teist - puberteedi- ja kolmandast -adolesentsiaalsete noortega.¹⁾

Päevaraamatumaturjali psüholoogilise väärtuse

¹⁾ Ligemalt selle kohta autori teises uurimuses.

hõndamisel otsustava tähtsusega on, kuidas vastame vares
küsimust: 1) kuiroht päevaraamatukirjanduse on karakterne
kogu noorsoole ja 2) milline on päevaraamatute tõelise
koostöötajad.

Kogu juba varem vihatud, isemise küsimuse vastamiseks
püüdnud konkreetne materjal. Kindel on, et kaugeltki
võib noorurid päevaraamatut ei pea. Samuti kindel on aga,
et noorusaastast seda peetakse varemalt ~~kuigi~~ ^{sagedamini} kui kunagi
enne või pärast. Ent olgu kuidas on, igal juhul jääb püsima
Ch. Böhleri võrd, et kuigi päevaraamatus kirjanduses vaid
seda noorurikute hingele, mis see rohkemalt tõelise kultuuri
võimeid võlgendite ettevaatlik ja vabalt-võrdle kasu
tamine annab meile noorsoo elamusteringist üldise ülevaate,
mida me ei saavuta mingi teise meetodi abil.)

Teise küsimuse poolitame vastamise hõlbustamiseks
kahes: kuroht noorur päevaraamatus tahab alla
otsekohene, mis ja kuroht ta seda suundab.

1) Zwei Knabentagebücher hsk. III.

X Et noorur päevaraamatus on sotsismelsem, kui miks endavaaldisors (olgu suulises või kirjalikes), selles vist pole kahtlust. Juba ulpoel kuulmine, kurdas M. 15;5 päevaraamatit alustades kirjutab: "Kõik tahab sinusse kirjutada, kõik saladused peavad sulle teada olema..." just samas mõttes kirjutab O. Kuprey paljude päevaraamatite analüüsi põhjal: "Päevaraamatu näol võrdsustatakse kannatav noorur loob endale sime-surrogaadi. Ta eraldab enda minast teise, ideaalse mina, kellele ta avaldab kõike, mida ta rga teise inimise eest hoolsasti varjaks; ta lootused, plaanid ja soovid, ta pettumused ja kaotused, ta vabased rõõmud ja ta salajane mure — kõik ^{see} ~~need~~ võib mahareagleruda ^x ja selle hädasõitlike tõrjumine alakadumise hõltsuse ul tül ära."*)

Selliga pole siiski veel öeldud, et päevaraamatus autor oleks absoluutselt otsukohine, s.o. et ta ^{sellisest} üldse modagi ei varjaks. W. Stern püüis orite juhtib tähelepanu asjaolule, et päevaraamatus endarihtumus on lahutamatuult siotud endakirjeldusega, võmane aga eeldab midagi, kellele

*) Pd.-Ps. Orb. 13. lhek. 137. Viide ka Ch. Bühler. Zwei Knaben- tagebücher 1925 lhek. V.

end kirjeldatakse.) Sellise "kelli" võib olla kas enda "muna"
 mõne aja pärast (näit elupooletoetustud M.15;5 juures), mõni
 kindel isik (^{elupoolse} killu) või varaamat pühendatuse) või tulevased
 "elulookirjeldajad".^x Noorpea aga, kui autoris tekib teadus
 kelliist teist, kaob põlvus oleda ja oodata absoluutset
 otsustatust, kuna "teise", vähemalt sügavamad natuuri-
 ra, vaeralt kunagi saavad endi hingelt avaldada koike.
 Võib rääkida reigi "häbist isenda es", mis mõnikord kõrge
 mõtlemise ja helemate (^{tundmuste ja elamuste} kirjapaneku) teeb võimatuks.²⁾^x
 üks O.Kupky poolt toetustavast pööraraamatantoreist
 kirjutas märks: "Nii vete on mu pööraraamat kuulnud armastu-
 sest "Tema" vastu, ja ometi just see oli armastus. Seiseldus
 peab ~~al~~ kirjutama, aga armastust ei usaldeta siie
 pööraraamatu juhushetkele. See oli unelm, ilus, mu elu
 dussam unelm." (Pd-Ps. Arb. 13. lkr. 157.). Nii näeme, et töö-
 tahile pööraraamatuse, kus ^{roll} see on suurem, kui teistes noorus-
 luses endavaldamis, on pandud teatud piir.

1) Anfänger der Ref.zeit. 1925. lkr. 2.

2) Muna koostis sisaldas ühe pööraraamatu, kus ühel vahel sisukande asemel
 on punane kriips (16;3). Autorit järelis pöördes, mida see tähendab, selgus et ta
 ei pööralt emmet korda on sunnitud tühjast, veda armastat. See elamus
 vabale olnud üllal nii nagu p. n. võimne et ta pole pidand võimalikuks üllat
 pööraraamatu kirjutada. Autori sõnade järel te hõlpsalt samal põhjusele on väikend
 mõneti elamust.

Ent kui noorur tahaksni olla otseselt, kinnit
^{hõlpsa sõnadega:}
 ta suudaks seda, ~~see~~ kinnit endavõrgeldus üldse võib olla adek-
 vaatne endaolekule (Selbstdarstellung — Selbstsein)?

X Me kirjeldame övte mitte ^{endaolekut} ennast, vaid seda, mis
 me endast hame — nimehame seda endapildiks (Selbstbild.)¹⁾
 Endapilt vaevalt kunagi vastab täielikult endaolekule. Tä-
 valisti kerkel tööd ja võitlust inimene ei näegi ennast, ei
 vaatle ega pane end tähele. Amult igarus või mõni ^{taastus} ~~inim~~
 me haralises elukärgus sunnib meid pöörama poole suundi-
 le. Sellep me endapilt on juhuseks, tähtsine. „ Pole liivaldus,
 at inimene üldiselt kord asju paremini, s.o. objektiivselt
 oigemini tunneb, kui isennast.“²⁾ Kui kergesti me endapilt
 võib ~~muutuda~~ muutuda. Inimesele, kes ~~enne~~ veel more tunni eest end
 pidas saamatuks, alatuks, nõusiks, on fariss vaid mõnd omme-
 loeku kohtamist, mõnd julgustarat sora vms. ja ta muutub
 põrmeliseks, endassehuvaks. Eriti kergesti muutub on to
 endapilt nooruri juures³⁾: kord „^{taavasse hoiskav}“ ~~taavasse hoiskav~~ ^{taavasse hoiskav} ~~taavasse hoiskav~~ ^{taavasse hoiskav}

¹⁾ See vahetegime, kui ka terminoloogiat on laenuitud u. Busemannilt. Vt.
 Die Jugend im Eigenen ~~1926~~ ¹⁹²⁶ lhek. 22 j.e. Vähem selgel kujul see
 isemel ka W. Sterni juures. Vt. ~~Die~~ Differentielle Psychologie 1921. lhek. 203 j.e.

²⁾ A. Busemanni lhek. 24.

³⁾ Vt. O. Tümler. Reifejahre. 1927. lhek. V.

Kord surmani kurb^{ri}
~~siin~~ ~~toda~~ ~~hetu~~ ~~st~~ Kui veel mulle tulebada, kuudas
 me tahetele allumatu „Verdrängungs-Mechanismus“ nii mõne-
 joone me teadvusest välja tõrjub (ent mitte me endasolekust),
 siis oleme meenud päämomendod, mis me endapildi
 võltsivad, s.o. taustarad sarnanemast endasolevate. Loo-
 litaja sulle sigaralle tööle on annud järgmise väl-
 jenditse:

„On kerge öelda, raske tunda seennast,
 kui unes nägematu veel merd tahe, sund.
 Täit tuntuist mid ei oal endast, sest ei vünnast,
 kui võltsimata lööb pu lahkumise tund.“

(G.Suits. Ohvisuits.).^x

Uus kunstnik on endapildi ja selle sõnalise väljen-
 duse-endasajeldise vahel. Olguigi sõna mõnuse väljendusvahem-
 deist kõige paanduram, kõige ~~se~~ adekvaatsem, teadvuse kogu-
 ston tema abil võõrale arusaadavaks teha on omesti võima-
 tu. Just kõige sigavamad, kõige mõttummad lamused on
 igiväljendamatud,¹⁾ ehk olgu siis varel suure ~~ku~~ kunstniku
 käes, kõi si sõna ja väljendusvõime võõrerd kasutades. Lapse ja
 nooruse sõnalne väljendusoskus on aga alles mõttuti

¹⁾ Huvitava pildi sõnalise väljenduse puudulikkusest annab
 vne luuletaja K.D. Balmont artikkel „Mäike ohusõnareemba u eumpru“
 kogutises „Tänu jahtuugi“ (Tolgitud „Mudismaa“ III aastak, 1921.)

puudulikum normaalse täiskasvanu omast, mispärast ei tohiks alla illatuseks, kui W. Hoffmann, psühhiaatrikateetoloogilise suhtes skeptilisel seisukohal andis, varda, et need sügavamatel hingelistel konfliktidel otse tüübiliselt raskivad.¹⁾

Olen rõhutanud nii mõneltki ~~as~~ puudusile, mis psühhiaatrikateetoloogilise kasutamist noorpsühhiaatrikateetoloogilise materjalina pöörab, ent — milline muu materjal oleks neist puudusist vabam?! Lõpptulemusena ma ei saa üheski O. Kupky veendumusega, et „me raevalt ühelgi teisel teel suudame keita nii sügava põlve nooruse hinge kasvamise. Kuidas noor naine enda esimese armastuse üle elab, kuidas ta enda puuduste loob ideaali, kuidas ta üldised ja erilised veendumused kujunevad, need ja muud sisetised muudatused (Vorgänge) ei läse end veelgi rõõmsusega ameerika abel kindlaks teha...“²⁾

Erste peame psühhiaatrikateetoloogilise Aritmuse kriitika alla sisestamiseks muu materjali kogumisele ja loobutamisele.

¹⁾ H. Küster (Kogut.). Erziehungsprobleme der Reifezeit. 1925. lhek. 89.

²⁾ Pd.-Ps. Arb. 13. lhek. 161.

sele ning
+ seerikohale, probleemide ja koormuste asetamisele, millele
sele vastust ootame tervete meetodite abil.

3. Ilukirjandus.

Noorsoo kirjandusliku loomingu, sõna kitsamas
mõttes, või ilukirjanduse, nagu me spontaansed minarvopen-
dri: elpool nimetame, vaatlus omaette nähtusena maa-
dustab käesoleva töö päätemi ning jääb järgneva
päätekirjanduse hooliks. Siinvald rõhkeme vaid sellekohase
materjali väärtuslike hingetunde seerikohalt.

Noorsoopsüholoogia vahetumana allomater-
jalna minarvopeniste tähtsus on palju ~~puhata~~ puu-
tum, kui endakirjeldiste oma. Kõrgemalt langeb liin-
riksa selle hulgaat praegu täiesti välja, kuna selle
sõnakuulge on äärmiselt katkestame ja napp. Noorl-
dis, nagu S. Bernfeld ^{vanandeti} Vixorasteliku analüüsi põhjal
Arendab ' autor kull pääkangelase näol Aavalosto ku-

' Vom dichterischen Schaffen der Jugend 1924. lhn. 97; e.
mitte lhn. 204, 213.

jätab endast: enimeses osas enda mineviku, tänu - tuleviku, viimast mis, nagu ta seda mõta tahaks, kuid sinugi on rõõmatu, vähemalt väga rance teha vahet, kus ~~ta~~ lõpeb faktide kirjeldus ja kus algab fantaasia. Ainult suurima ettear-
tuse juures sellise materjali ~~ja~~ põhjal on rõõmatu teha järeldusi: autori rõõksusele kohta.

Seda rikkalikumalt peegeldub noorusi hingele
ta minavatjenduse kandset. Juba eespool tõdesime,
et tekke mineviku mis tahes, ta „mina“ helisid kõrges
kaasa. Kusagil see mina kaasahelise mineviku pole aga mi-
ger, kui nooruslikkus liivikaks. Selle hõlmevõime aval-
dised poligi orelid muud, kui noore hinge helid, mis vord
orge karmalt tarmitab paundurid soovimaterjali - sisse,
et pääsida kuuldavaks. Ent ka eepika pole sellist vaba
(vt. kas Burnfield!) ning pölvareamatuse ^{ja kirjutuse} võt seda kohati
kuulda. Sellepärast on E. Sprangeril omapärane õrgust, kui
ta, olgugi liialdades, kirjutab: „Ainult siis on noorus enda
tõelise olemuse mees, kui vaatleme ta endavatjendusi, mis
on sündinud ^{avaldu} ~~valitud~~ järele. Kõik muu on

kest, endakaitse, vastupanek."¹) Pääraskus on siiski on selles, et see nooruslikkus lüüakse mõnede avalduse „muna“ pole eksaktult haaratav: pole peaaegu mingesid võimalusi sellest teha vastuvõetavematuid, üldmaksavad järeldusi.²) Et statistiline meetod, nagu seda on proovind F. Gross ja mida pääasjalikult kasutatakse järgnevatelgi lihekutgetel, usuguseid võimaldaks, selleks on vaja väga suuri ning mitmekesised materjali kogused ja nende üksikasjaliku läb-töötamist. Esialgu tuleb siiski leppida „üksikute psüholoogiliselt tähtsate põhinghete selgitamisega üksikute karakteristide näolite abil“, nagu arvab E. Spranger (lhek. 70) ja nagu seda võetab vaimukaaduse psüholoogiga.³) Ent ka see ei on nistagi võimalik, sest selleks on vaja peenestundlikkust, kriitiliseks märkset ning meelt olulise jaoks.

Ala, mille nimisises kirjanduslised minaral-fendendid kõrge vastuvõetavusest rakendatavad, on ~~see~~ muna väljendamine, s.o. kirjanduse loomingu^{protsess}ise. Kui oleme põhjalikult valgustanud selle, siis hõldeb see valgust ka kirstile (vnti naaber-)

¹) Psychologie der Jugendalters 1928. lhek. 52.

²) Pääasjalikult seepärast eksaktelt-orienteeritud uuringed, nagu O. Tumlare, oal ka O. Kupry niktivadki seda laadi materjalile mi skeptiliselt, vt. O. Kupry. Pd. Ps. Arb. 15, lhek. 160 ja O. Tumlare. Refefahre 1928, lhek. 2.

³) Selle meetodi uskujuks rakenduseks on E. Sprangeri „Psy-

aladulle ja seegi on juba suur samm edasi, eriti kui mõlemale kinnise praegust mahajäetud seoskorda.

4. Kiritööd.

Õpilaste provotseeritud kirjandusliku loominguti (sõna laiemas mõttes) produkte - kiritööd kogudes või eriti kaatavaks otstarbeks kirjutada lastes (nagu tavaltsti tehakse) saame küll arvulise hulga materjali ja pääasi, enam vähem kõrgelt neilt, millelt me seda saada tahame: poiss- ja tütarlastelt eri vanaduses, eri andekusetrüppudest, eri sotsiaalsetest olukorradest jne. Niivõrd kvantitatiivse suhtes see materjal on vaba puudusest, mis esinevad spontaanse loomingu juures, ent kvalitatiivselt jääb vimmast raugele maha. Eriti vähe saavad tulla kõneste endakirjeldus-kiritööd. Nende kirjutamisest kas räägitakse sõda või puudutatakse ainult kõrge pääliskandema ja täblomilisemaga (põhjustel, mis arvestatakse: kasvatamise noorsoopsüholoogias tekitab cholegras fügendaltus, kuid just see näeme, kui vähe täpsed ja konkreetsed fakte selle abil on võimalik tulla esile!

küsitavaks). Katsetele side laadi materjali kasutada noorsoo
 ideaalide, kutsesooride, kõlblise arusaamise, usuliste elamuste
 (nagu side mõrond tehtud),
 jms. uurimiseks, Vallakirjutamine on tühine vöga suure scepso-
 sega.

Tuues on lugu n.n. mänavälfendis-kriitöödega, mida
 me kasutame mitte osuliselt, vöed vormiliselt, mitte kirjeldata-
 va eseme või sündmuse tundmaõppimiseks, vöed ~~is~~ töö kirju-
 tamisel olulist osa etendand endatööstuse funktsiooni ja
 selle individuaalsete differentide jälgimiseks, s.o. küeldes mitte
mis, vöed kuidas. Kui Th. Valentiner näit. õpilast lasi
 kirjeldada laeva huksumist¹⁾ või A. Brusemann öga õpil-
 last enda hool nng halbu omadusi²⁾, siis mitte sellaks, et koguda
 andmeid laeva huksumise või õpilaste häide-halvade oma-
 duste kohta, vöed et näha kuidas õpilased ühti või teist
 endale ette kujutavad, mida selles vöeti tõele panered ja
 kuidas kirjeldavad. Ka autenti sönatögarara nng lausuhust
 vöed sarnaste p tööde põhjal jälgida.

¹⁾ Die Phantasie im freien Aufsatz der Kinder und Jugendbrechen. 1916

²⁾ Die Jugend im eigenen ~~der~~ ~~Stellung~~ ^{Interf.}. 1926.

Kritööde kasutamise vastu seonnguses ots-
 tarbeks vaevalt saab vaelela ja siit saadakse, kui A. Binet
 sellega 1893. a. algust teigi'), on seda meetodi väga sageli kasu-
 tat, eriti n.n. kirjeldustüüpide (Darstellungstypen) määratlemises,
 ning alates 1902. aastast W. Sterni eestvõtte n.n. ~~ist~~ ütluste-
 psühholoogia (Psychol. der Aussage) teenistuses. 3)

1) Description d'un objet. L'année psychologique III. 1896. lks. 296.
 avaldatud 1895.

2) Kuna kritööd kirjanduse loominguist võra kitsamas mõttes
 tunduvad olevat materjalilise moodustatud, ei piatu ma siinseal
 nende juures peamiselt, seda enam, et ma teisel seda näcunni üksikasjalikumalt
 teend olen (mõtleme seda eelpoolmainitud korraga).

II. Bibliograafiline ülevaade.

1. Uurimused päevaraamatute kohta.

Noorsoo kirjandusest loominguist päevaraamat on 'lerutet' kõrge hõlmem. Noorsoopsüholoogia alikmaterjalna omistena sellele juhtivad tähelepanu H. Schmidt-kunz ja A. Martinak endi referaatides esimesel lasteuurimise ja noorsooalokande kongressil Berliinis 1906.a.) Tegelikus uurimistöös kasutamist se lerdis omist korda 1911.

a. A. Kohli dissertatsioon²⁾ kus kasutat ja tsiteeritud üle (1912.a. N. Rabinov annab ülevaate üle tütarlapse päevaraamat^{6-11.a. 2)} 14.a. poisi päevaraamatut. Palju komu tekstis 1919.a.

H. Hug-Hellmuthi poolt S. Freudi lesonaga varustetult väljaantud „Tagebuch eines halbwüchigen Mädchens“, mis jodi olema üle tütarlapse päevaraamat 11-14% eluaastani, int hilisemate uurimuste põhjal näob osutuvad välti-

1) Vt. Bericht d. Kongr. für Kinderforschung u. Jugend-forsorge, Berlin 1906. Beyer, Langensalza, 1907. lhek. 68 ja 250.

2) A. Kohl. Pubertät und Sexualität. Untersuchungen zur Psychologie des Intereklungalters. 1911.

3) H. Pustukob. Za mopepekoji padomoi. Pensoomre Demu. 1917.

tuks.¹⁾ Poleemika, mis sille umbes teinud aratav laadus unkon-
dades huri noorsoo päevaraamatute vastu: ilmuvad mitmed ana-
loogilised väljaanded (näit. Horst, „Das Tagebuch eines Knaben“;
„Tagebuch eines jungen Mädchens“ - mõlemad Kultur-Verlag, Ber-
lin), mis aga on redigeeritud hingeteadusist eemal seisvate
inimete poolt ja millest ehtsuses tõeliselt kaheldakse.
Darevi pärast seda ilmuvad mõnused teaduslikud raipu-
tsed noorsoo päevaraamatute kohta üldse, kus päevaraamatu
olemus ning ta psühholoogiline rakendatus loomelike vaatlus-
sile võrreldakse. Esimesena teeb seda M. Döring 1921. a. enda lühik-
kese artiklis. Temale järgneb O. Kupsky artikliga „Zur gestörten
Entwickelung des Jugendbuchs“²⁾ ning pikema tööga „Tagebücher
von Jugendbuchen als Quellen zur Psychologie der Reifezeit.“³⁾ Ürdal
kaaspaestolnud 7 päevar. põhjal O. Kupsky noorte päevaraamatute
üldse, nende enfüüridist ja psühholoogilisest kandijõust.

1) Vt. J. Krug. Kritische Bemerkungen zu dem „Tageb. eines halbw. Mäd.“
Z. ang. Ps. 27. 1926; H. Fuchs. Die Sprache des Jugendbuchs im Tagebuch.
Z. ang. Ps. 28. 1927.

2) Tagebücher Jugendbuchen als Quellschriften zur selbsten-
Entwickelung. Wissenschaftl. Beiträge #14 zur Leipziger Lehrerzeitung. 1921.

3) Neue Bahnen. 1922. #3, 4.

4) Päd.-Ps. Arb. aus d. Institut des Leipziger Lehrervereins. 13. 1924.

Praegu ühel ajal O. Kupkyga asub päevaraamatumaterjali
uurima ja rakendama Ch. Bühler. Enda „Das Seelenleben
des Jugendlichen“ esimese trüki ^(1921. a. lõpul) ~~koostanud~~ ^{koostanud} ta ~~koostanud~~ ^{koostanud} peatub
noorsoo /
päevaraamatu kui nooruse juures. Sama teose kolmanda
trüki trüki, et seda sissejuhatust on / lasevõimald ning tähen-
dand västeralt uue materjali juuretoetusele (5. trüki
1929. a. silli aluseks on 76 päevaraamatut). Ka endal poolt
1925. a. väljaantud kahe poorspäevaraamatu esimeses ta
peatub päevaraamatumaterjali juures sõltelt. 1) Sama te-
ose lühidalt ka W. Stern „Anfänge der Reifezeit“ nime all
1925. a. väljaantud poorspäevaraamatu esimeses. Praegu on Väinö
kolleegiumi instituudis Dr. P. Leppäsoo juhitud teine nooruse
teadusliku uurimise poorspüüki, et ta ^{koostanud} ~~koostanud~~ ^{koostanud} teos.
Kas ka teoreetilise uurimustega päevaraa-
matute kohta on kindel ka nende tegele kasutamise
noorsoopsühholoogia allikmaterjalina. Selmaparastamand
telemisil alal on saavutand Ch. Bühler 2), O. Kupky 3),
S. Bernfeld 4), A. Busemann 5), j. t. Väinöle ajal sellilaadset
uurimist on ka võitnd ka Moskvas (M. Rubinstein), Buda-

(ja A. Kempelen)
pistis (St. Nagy) j. m.

Käsitäus päevaraamatumaterjali muumise ja
kaadulõu kasutamiseiga on käänd ka nende avaldamise
laurematile muurpater-mugkonadelle kättesaadavastegemise otstar-
bel. Kui pöörduda asuult vastava kaadulõu aspatundmuseiga
ja sisetundega redigeeritud väljaannetiga, mis kõrgepäält
võivad kaaluda Ch. Bühleri ~~poolt~~ poolt väljaandud
"Tagelbuch eines jungen Mädchens" 1922.) ja "Zwei Knaben-
tagebücher" 1925., millest teine sisaldab vaid katkend sise
^{päevaraamatust} porri välisestundest. Midaigi päevaraamatu mug sellele rap-
tud muumise vahetäälset on W. Sterni "Anfänge der
Reifheit", 1925, ^{mis on} ~~mis on~~ sise porri päevaraamat, psiko-
loogiliste vaatekohade kohaselt tükeldat mug tagant
järel autori lisandustega tärendit.²⁾

2. Muurimused noorsoo ilukirjandulõuust loomingu kahta.

Suuresed, mis sellele alale, kumati suure noorsoo

1) Teis trükit 1927. a.: Zwei Mädchen-tagebücher.

2) Seline väljaanne rahjaks ei suude rahuldada ei allu-
matel: nõuded iga ole ka mugaks omade muumuseks.

kunstitegevuse aladega vaatluslike võtord, olud Picci 1) ja B. Pérez. 2) Kumbes: produtsid aga ainult lapsega kunsti puberteedni ning tegid endi tähelepanemise ainult ~~teiste~~ paarit lapselt saadud vähesel materjalil põhjal. Põhimõttel selle teemil järele peatunud A. Dyroff enda teoses „Über das Seelenleben des Kindes.“ 3) Tõenäoliselt on juba suurel hulgal materjal – peamiselt laste luuletuste kogumik, aluseks, millest ta enda teose kummalgi osas toob rohkesti (sõltuvalt erinevatest) näiteid. Ent temagi tähelepanemine pöörasid eeskätt lapse kunsti puberteedni. Järgnevatel aastatel ilmuvad mõningad artiklid ajakirjades, 4) kunni 1914. a. ilmub H. Frese põhjalane teos „Das freie literarische Schaffen der Kinder und Jugendlichen“, I, II, 5) kummalgi osas ~~autor~~ autor annab mitmekülgselt ülevaate peamiselt just puberteedni loomingust, harvadel juhtudel eeskätt staatistlikult meetodi, kuna teine osa sisaldab umb. 400 karakteristilist näidet. 6) H. Frese aluseks olev materjal jaguneb 3 ossa:

1) L'arte dei bambini. 1887. Saksa keelde tõlge „Die Kunst des Kindes“ 1906.

2) L'art et poëse chez l'enfants. 1888.

3) 1. teos 1904, 2. teos 1911.

4) K. W. Verbotene Schilpsoort. Z. Ki. 15. 1910 ja Hans Schlemmer. Fortschrittliche. Saemann 4. 1913.

5) 1918. a. ilmub 2. teos, milles on lisatud nii, et teoreetiliselt arvestust on enam tõendat näidetega, võrreldes esimese teosega.

1. Provatseeritud looming (koolimistööd) sisaldab ja sisaldab vormis (375 numbrit); 2. täie võistluskehtse puhul kokkuvõetud tööd (1442 numbrit) ja 3. Vaba (spontaanne) looming sisaldab ja sisaldab vormis (1441 numbrit). Fr. Giese materjali, eriti vana, kõrge tähtsusega rühma, väärtust vähendab kahjuks asjaolu, et enamik (998 n-ri) puures autorite vanadus pole ~~ta~~ täpselt teada.)

Terve põhjapanee töö on S. Bernfeldi „Vom dichterischen Schaffen der Jugend“ - 1924. Sam autor tarvitades psühhosanalüütilist meetodi vaadab ~~teat~~ artikleid sarnas noorsoo lüürilist, eepilist (noveelli) ja satiirilist loomingut, eriti püüdes selgitada need alateadvuse algallikad, millest rga nooruslik luuleline enda vana ja vormi elemendid ammutab.

Sisujuhatises enda õpilaste (tertiarner) metoodiliste kooliharjutustele Fr. Rahn³⁾ vaadab peamiselt ~~teat~~ sonaunistlikult kujundamissoost enda õpilaste puures

3 Gedichte meiner Buben. 1927.

3) Ka enda kirjutis kirjutis, peamiselt „Die Philosophie der Kollegbank“ (Gegenwart 1912) ja „Kinderpsychologie“ 1922. Fr. Giese omistab tähelepanu noorsoo kirjand. loomingule, ent sama materjali ja enamasti ka sama tulemusi kirjates.

närg mõningate õppematerjalide võtete mõju sellele. Tõuse
otstarb on esmajoonel pedagoogiline ja põlgenel ammuks
provotseeritud materjal, misparast mere seisukohalt sellel
erilist tähtsust pole.

Katsetest noorsoo kirjanduslikku loommu
gut kasutada tingetadusliku allikamaterjalina püäle
varemmanitud E. Sprangeri "Psychologie des Jugendalters"
võiks mainida Curt Bondy ^{psühholoogist} ~~uurimust~~ saksa töölisnoorsoo
loommu kohta,¹⁾ kusjuures ta m.s. tutvustab ka vakerate ingeon-
dade kirjandusliku loommu gut. W. Stern artiklis "Kriegs-
gedichte von Knaben und Jugendlichen"²⁾ vaatleb sõjameelilolu
kapastumist ^{pääspsühh} ~~enda~~ laste kirjandusliku loommu gu.

Üksikute illustreerivate näiditena noorsoo kirjandusliku
loommu gu produktte kasutavad mudugi ka vga paljud
teised noorsoopsühholoogilised autorid, olma et sejuures
sakes rühkida mngist erilist meetodist või süstemaatiliselt
koguitud materjalist.

¹⁾ Die proletarische Jugendbewegung. 1922.

²⁾ W. Stern (koost.). ~~Die~~ Jugendliche Seelenleben u. Krieg. 1915.

ühtselt arutatakse uurimusteks sel alal on A.

Pärli uuhmnatoo (1928) tiemle „Mere keskkoolinooruse
hingeelu ta enda arenganduse valgustusel võimese dasta-
kannne joonisel“, mille aluseks on tänuväärset rahvaste
spontaanselt tekkinud materjali (kõastipalgundit arengust),
rahvaks aga sama ligemate andmeteta autori vanaduse
kohta. Materjali kahtamine autori poolt rahvaks on
olnud päälõikandne ja metoodiliselt puudulik.

3. Uurimused kiritööde põhjal.

Kiritööde endi kohta, nende kujutamisel mõeldudandvate el-
muste, nende väliseeloomu, psüholoogilise kandjõu jms. kohta
pole olunud ühtegi põhjalroonut uurimust. Pärli
„Mare und Mensch“ H. Giese teoses „Das pferle liter. Schaffen
der Kinder u. Jugendleichen“ ning roregutaku pärli A.
Bausemanni teoses „Die Jugend im eigenen Urteil“ on
peaaegu amukesed nimetamisväärsed avaldised selle
kohta.

Seda enam on aga kiritööde põhjal uuritud mud
nooruste vaimseid funktsioone. Kõiki alalal olunud teoseid
loetlile on lovesti võmatu, vähemalt oskisel (vendera

ulatab sadadesse). Kõige sümptomaatiline nähtis metoodi-
 liselt kui ka materjali rahvuselt võttes manida järgmiselt:
W. Stern (Kogut). Beiträge zur Psychologie der Aussage I, II,
 1903-1906; L. Pfüffer. Experimentelle Untersuchungen
 über ~~Qualitäts~~ Arbeitstypen. 1908; J. Cohn ja A. Dreffen-
bacher. Untersuchungen über Geschlechts-, Alters- und Biga-
 bungsunterschiede bei Schülern. 1911; Max Lohsen. Über
 die Phantasie der Schulkinder 1910; Th. Valentiner. Die
 Phantasie im freien Aufsätze der Kinder u. Jugendleben. 1916
 (2. Ausg. 1930); A. Bausemann. Die Jugend im eigenen Urteil
 1926. jne.) Eesti seltskondade muuseumi opistati
 kirjeldamistööpöde määratlemiseks võtsid alla L. Luiga ja
E. Kalja.

¹⁾ Lõpetult alla võtta alleskriptumid küttes kirjeldused.

III. Metoodilisi märkusi.¹⁾

1. Materjali kogumine.

Materjali kogumisel me võime põhinev asetada
 isikult isikult võimevõlt rohkem ja ^{lubi} /palgude aastate ulatava
 produktiivse hankimisele või taas pöörduda ^{seda} saadav võime-
 võlt palgult ja mõtlemisega tingimustes asuvalt isikult
~~omad kogumisele~~ Kummagi teel on omad paremused.
 Esimesel teel saadud materjali põhjal me võime paremini
 jälgida kirjandusliku loomingu arengut mis autori
 karjääriga, kuid me pole kindlustetud, et just ~~need~~ nende
 autorite looming ja selle areng on ebakarakterne, mis
 või tees suhtes erakorraline. Palgult isikult kogutud
 materjali juures individuaalsed jooned väljendun-
 vad ja mõõduandvaks jääb arv, statistika. Et viimane
 see oleks kindel, peab materjali hulk olema tõesti
 suur, kuna muidu mõningad järeldused ^{sigurd} ~~saad~~

¹⁾ Alljärgnevad metoodilisi märkused põhinevad ainult ilukirjandusliku
 loomingu korraldusega, mille mõttes, nagu see on kirjanduse töö põhitähtsus.
 Poetarajamete- ja kunstide metoodika kohta vt autori teine kirjutis.

võiksid me statistilise ^(põhjalalt statistilist) võrreldavuse mõjutada. Muidugi on
 mõlemad materjalihankemise meetodid ka isikudeterad,
 korralduslikult ja just seda teed on kordunud
 järgnevateli liikuvõttega ~~and~~ aluseks oleva mater-
 jali kogumisel.

Muul on lüüdi korde mõningast isikudet (n.a.t.
 #50, 23, 18) saada kogu nende liikuvõttega loomingu
 produktid teatavatel eluaastatel, teatavalt Teas
 (#24, 65, 78) tundur osa sellest. Sarnane otsus on isikudet
 saadud materjal on väärtsuseks: selle tekkimise alg on
 teatavasti teatavalt teada, sarnasti tekkimise mõju on
 isikudet on enam-vähem garanteeritud selle originaalsus, s.o.
 et võivad selle pole võivad isikudet muidugi.

Teine võimalus liikuvõttega loomingu produk-
 tid kogumiseks on mõningused noorsoo ajakirjad
 ja muid väljaanded, kus võivad endi teatavasti
 teatavasti materjali juures on juba teatavasti
 teatavasti lisaandmete - autorite vanaduse, suguvõtte,
 teatavasti mõju, teatavasti teatavasti aja pms. teatavasti.

määramisel, ka tuleb arvestada võimalusega, et ^{sellest valgusmaterjalist} fotomaterjalid omalt
 poolt on võtnud ~~te~~ kirjanduses muudatusi ja parandusi
 ette, eriti noorte õpilaskirjanduse fotomaterjalid, kus õpetajad
 või teised vanemad isikud kaasatigerad on. Käesoleva
 materjali enamus on ammunist just sel teel - s.o.
 noorsoo kirjandusest ja muust valgusmaterjalist (harmist kir-
 janduse loetelu vt. lõpus).

Kolmanda ^{ks} / võrdlemiseks / tunduva osa koostajate-
 vast materjalist moodustavad üle ainsat noorsoo-
 kirjanduse fotomaterjalid 1919-1924. a. tulnud kirjandus,
 hoolimata sellest, kas nad ^{sellest kirjandusest} ilmuvad või mitte. Nad on säi-
 lund sarnasel kujul, nagu nad fotomaterjalile saabusid
 ja on varustet autori nime ning aadressiga. Kuna
 valdav enamus nende autorist nende riikide kirjandus-
 lise kultuuri tuntud, polevad raskusi nende vanaduse ja
 teiste tehnikate andmete teadusliku uurimisega, samuti kui
 teisi materjaligrupi, s.o. kirjandusest ammunist tehti,
 autori juures.

Üldiselt olen ^{enda} materjali koostamisel jäänud

linna järgmisest põhimõttest:

a) olen arvesse võtnud ainult spontaanse loomingu; kõik, mille kohta teada oli, et see tekkis kooleratsiooni või kindagi tihti provotseeritult, on jäetud kõrvale; samal põhjusel on loobutud mitmesuguste kirjutasitüüpidele puhtul korrektsioonil materjali kasutamistest, kuigi süngust autoril rohkemasti koostest oleks olnud;

b) ~~olen~~ kõik töid, mille autori sugupoole ~~otse~~ ja vanaduse kohta pole kind korda saada usaldatavad andmeid, olen jätnud kõrvale; vanadust on arvestat vale- malt nte-aastase topnusega, kus võimalik, on aga ka kind arvesse võetud; kõrvale on jäetud ~~ka~~ kõik töid, mille autorid nte 20. a. vanad.

c) kus vähegi võimalik, on aluseks võetud tihti üg- kuju, s.o. ~~enne~~ enne parandamist korraldite korrekte poelt; selles mõttes olen korrigeerimise alati ülistanud jubaku- sagil araldit ~~materjali~~ materjalile.

Need põhjused suur hulk materjali (umbes kaks korda rohkem, kui kasutat) on enamgi jätnud kõrvale, ma- masti punkt b's mainitud aspektidel. Kuna stunduma

Tüpiuurvõ metood antud materjali hulgast otse
 välja karakterised, tüüpilised tunnused, piirab eristada
 nende struktuuri ning vaatab ette nende kordumist
 materjali muus osas. Seda meetodi (teatava rühmitamisega)
 võiks nimetada varusteadusloksuks ja selle pääsmaks
 jaks pidada E. Sprangeri. Sellaal kui statistiline meetod
 kinni hoida kohtleb võrdseina, tüpiuurvõ metood tõstab
 esile ~~karakterist~~ teatavade põhilõngude iseloomuliku
 ning murrise võrre närdete varal võb anda ülevaate
 kogu materjalist.) Tulemused kahjuse siiski on lorga väärti-
 sed ja subjektiivsed, kuna seingusti tüüpide eristelu alu-
 seks võmata on leda objektiivsed kriteeriume.

Statistiline meetod asetab päräku materjali
 klassifitseerimisele ning orga klassi või lorgi ennemissageduse konditsio-
 tegemisele. Seepäräs on võimalik kora kolme teed. Kui
 võtame klassifikatsioononi aluseks ~~et~~ those tunnused,
 ja analüüsis ja võrdluses rühmitumises, siis on tegemist

1) Provotseeritud materjali alal seda meetodi on hea eduga
 kasendanud H. Valentinus krosses „Die Phantasie im freien Aufsatz“

Totaliseeriva statistikaga, jagame ta aga üksikkompon-
nentideks, olgu osulisteks või vormilisteks, selle poole, mis
meil kunagi kindlaks ei ole, ning vaatleme üksikkomponentide
arvulist vahetunde, mis on tavaliselt mingi mõõdu korrutis,
mis võetakse selle nimetada atomiseerivaks statistikaks
Kind on veel kolmestki võimalus – loetlev statistika, mis
seisab selles, et me teostame lehesta mitte üksikkomponen-
tideks, vaid jagatavateks ainult misugustis tavaliselt pa-
rvi sageli esineb mõni meil huvitav motiiv. §

Käesolevas töös autor on püüdnud
kõrvaldada mõnestki tüüpilisest kui ka
statistilisest meetodist, mis on juba paljudele inimestele, teist
võimaluses osas. Kuna on tegemist üksikkomponen-
tidega, oleks atomiseeriv statistika lühike ja lihtne,
püüdnud selle, mis on kindel üldisena teoreetiline, kunstli-
ku skeemi järgi osadisse, mis osast olen üldiselt
totaliseerivat, kuni alles tavaliselt, et ka selle ^{üldisus} ~~teoreetiline~~ on
või lühike üldiselt ja lihtsasti.

§ See meetod on rakendatav juba paljudele inimestele, mis
on olgu siis kuni ja statistilises ka spontaanses materjali põhjal.

Üldkarakteristika.

I. Kas puberteedi sümptoom?

Kahjuks puuduvad tänapäeval raskesti usaldetavad statistilised andmed selle kohta, kui suur protsent noorureid sildse „lunelab“, s.o. produtseerib sõnakunstilis-
toised, kirjandust sõna kitsamas mõttes. Et see selles as on
võllemisi levind ^{ne} ligemasa, märksa levimem, kui lapseas
või küpsis ~~te~~ aastars, seda saab rõnaks, kui noorwaga
kõrrepuutemist olund, juba vahetumast ~~st~~lelepanekust,“)
Kuid ometi on wna suur protsent neidki, kes pole kirjutanud
amustei ilukirjanduskirka kait ei siatud ega wõlumata wõnes.
Maa- ja töölisnoorsoos see protsent on kahhemata suurem,
kui kõrrekoal-põnle istupate hulgas.“) Kuid „lunelapadei“
wõne jagada kahte gruppi: need teevad seda juhuswõult

“) Muidugi on „lunelapadei“ arv ka kirjaskarante hulgas suurem,
kui tuietund matirjale: põljal võimalik kordaks teha, sest mõnogi
lunelab, ilma et teistil sellest arnu olex, kuna mõndikuum arda-
kritika avaldamises ei luba wam olla ^{ne} hilde, kui nooruses.

“) Allakirjutann, olles hõrkest ega hurniandfaks wõus

ja harva, ilma suuremase tarbete, lihtsad aga spontaanselt, suuremase
 summi põhjal, ilma võtise otstarbete.) See vahetagemine kooli on
 enam printsiipsaalse kirjanduse: nii võib üks ja sama raue sihil anda
 aruagastumel kuuluda mitte, teisel teisi gruppi. Mõnikord võtase
 on raue otustada, kuhi gruppi üks või teine kuulub, kuna vahetige-
 mise aluseks pole tiis, vaid autori intentsioon. Kui keegi näb.
 kirjutas mõne salmuise ema hümpaeraks või onneso-
 viks sobrale, mõne proloogi iihiks või teiseks puhuks või teisti
 päalekäämsel mingi ohutisel mingi jutustise kooli ajakirjale,
 siis ta kuulub kahtlemata esimesse rühma, tuleb ta aga
 se ilma võtise tõuseks mingi ilma erilise juhuta mõtlele, end kir-
 panduslohus vormis avaldada, ~~enamasti~~ olgu selle tule-
 musiks siis kas pühendus emale või kaestöö kooli aja-
 kirjale, siis kuulub ta vaelematult teise gruppi. Loomingu
 arvuline rõhuks ja ajalise sagedus on sejuures täiesti

põlvkõõkoolis, kus õpilased enamasti kooli olid maalt (16-25 a. vanused),
 kaitas iseluse koonlusi oma õpilastega (mille tulemusel onusaldita-
 vamad kirjalikud anteedidest) m.v. selleks, et jõuda selgusille "luule-
 fapate" protsendi kohta nende hulgas. Selgus, et 20 õpilast luulitas 2, kuna
 2 olid rola teind varem. Üldhariduslohus koolikoolides se % on kahtlema-
 ta palja suurem. Mõlitan end klassikoolist koolikoolis, et maalt 20% oli need,
 kes i luulitand (See kooli oli erakorraliselt kirjanduse klass).

*) H. S. Burfield. Vom dichterischen Schaffen. Jugend. lk. 258 j.e.

tõhtsustatud. S. Burnfield kirjutab: „See vahetigemine põhjendab kirjandusliku loomingu mõttel. Enimisel juhul see on lihtne, n.ö. heteronoomne; kuna noorur omab võime ~~lää~~ eritendend rapadust rahuldada, ta teeb seda. Teisel juhul see on komplekteeritud, alles siis me pääprobleeme. Samasest mõttel pöörduvad tingimustest, mis on läbinägematud, ja vti mõrstatusteks muutub see, kui võimegi püüdnud. Sest sira gruppi kuuluvad ka need, kes katsuvad luuletada, spontaanselt, int üle või aastard kestva pöngituse järel leevad, et nad seda ei suuda.“¹⁾

Enimise rühma loomismõtted on suurel määral ebastabiilsed, et kuuluvad pigem lapseks. Kui täiesti noorusliku loomingu samastame teise rühma produktiivsega, siis sellest osavõtte protsint väheneb palju kiiresti, mis et tõsiselt kahtlema peab peab, kas selle taga lihtsat enamikkugi on. Järelikult — kirjanduslik looming ei ole mingis viimase puberteedi lahutamatuks ~~osa~~

¹⁾ ~~14~~ Ibd. lk. 259.

symptoomiks!). Seda enam, et samasugune toiming olulise
~~pe~~ kvaliteetse vaheta jatkub ka pöle puberteedi - ado-
 lentsentsia^{stas}ja täiseas. See mõttes vorme tähendada F. Grossiga,
 kui ta kirjutab: „Seda (s.o. noorsoo kirjand. loomingut) ei saa
 võrrelda mingi lastehargusega ja sümptomaatiliselt
 pole see mitte kui paljas. Ausfluss von Reifisierbefunden“
 täiesti ~~pubert~~ sileltar.“²⁾

Tiiselt poolt aga näeme niihästi minu kui ka
 F. Grosse kogus lühikese materjali autorite vanadust silmitsedes,
 et ~~ette~~ loomingu haripunkti on küpsimisaastaks - 15-18 elu-
 aasta vahel. Enamuselt autoreilt materjali on arvult
 neilt aastarolt, kuna nendegi juures, küllalt nähtud olemas
 proxima ajavahel jooksul, nende arv tunduvalt kasvab puber-
 teedias, eriti selle lõpupeale, osalt ka adolentsentsi alul.³⁾
 Kolmen, 20. elua. lõpusel see taas langeb. Samuti näeme Ch.
 Böhleri uurimusest päevaraamatmaterjali kohta (Das Seelen-
 leben der Jugendl. ltk. 2 p.), et peetarati päevaraamatite

¹⁾ Vmsell kirjandusel anal. 2. Spranger. Tema arvates ^{nooruse} kirjand. looming
 on rõõmsuse väljend, nooruse elu rõõmsuse ei muutvat te aga
 ei kirj. kirjutada. (Psychologie d. Jugendalters ltk. 54).

²⁾ Das freie Leben. Schaffen der Kinder u. Jugendl. 1928. ltk. 193.

³⁾ Ch. Böhler puberteediaastaks peab kirjand. aasta jooksul 14-16, tütarlaste
 juures 13-15 eluaastat. Mida, kui päevaraamatit määrata ja päevaraamatite juures, need mõned näi-

arvu ning raskusaste ^(kulmnätssoon) hõlgeduse enamusele langeb korektsioonide loomingu haripunkti. See sunnib meid omati raskusaste nendes otsima noorsoo raskusaste loomingu kui mitte põlgustavard siis vähemalt soodustavard ja sellele raskustavard figureerd. Enne kui anda nende vaatlusile, hõlgedame põlgu noorsoo ja täiskasvanute loomingu arvutusele vahetavale.

II. Kas raskusaste loomingu sümptom?

Kõige, millest osa kandavad, murduvate loominguaste raskusaste loominguaste talentide raskusaste loominguaste, s.o. kooride on noorusaste loomingu sümptomatoloogiliseks elustmeks täiskasvanutele sotsiaalsetele loominguaste. Vastuse leidevaks meil on teavitada kaks teed: vaadelda loovate noorte ~~teed~~ teadust raskusaste aastaks ja jälgida raskusaste raskusaste ~~teed~~ loominguaste noorusaste.

Faktist materjali esimesele raskusaste vastamiseks leidevaks koorist Fi. Giese juures. 24 noorusaste auto-

rust, millest tal rohkesti materjali ning kelle arengu ja edaspidi
 saamise kohta andmed olmas (lõu. 198). ^Parv kaapanõu
 pole saand ühestki, küll aga ^{nende juures} isonib ^{haralikest} tugevami
 kakuus pubertuurimisele ja üldse rasvisele tugev-
 sile. Fr. Giese arvab tähele pannud olevat, et need rasedad kore
 hiljem avalikus elus omased teatud kaalu, olid mudegi "erilist",
 vähemalt mehed. Üriti ta jälgib 7 "luuletaja" poisi saatust
 ning leiab, et 5 neist said vähemalt seevõrra kuulsaks, et
 nende nimed leiduvad biograafilisest leksikonis, kuna 5-ist
 nendega võrreldi vaadeldavast naise ühegi nime kangeli
 ei jõudnud (Fr. Giese järeldab sellest, et abielus, võiks öelda
 seksuaalse tõrvahekorra ~~mahtisapõlvkonna~~ ^{mahtisapõlvkonna} juures üldse, enne kore just
 naise rasviline loomus kangub!). Üldse jagab Fr. Giese
 kirjandusbrüllit loovad noored kolme liiki: need, kes sellega tegu-
 tavad ainult kipsimisaaastar - nende pärastisele elule ei avalda
 see peaaegu mingit mõju; need, kes algavad kipsimisaaastar,
 ent jätkavad ^(adaletsentis) kirjungi - need juures see võib olla pärast-

1) ~~mahtisapõlvkonna~~ ^{mahtisapõlvkonna} seksuaalse tõrvahekorra mõju
 kohta teatavale arengule üsantsed andmed lecame H. Hetzeri
 uurimises Z. pd. Ps. 1929.

se kunstilise tugevuse ettehaaramiseks, võib olla ka ulharjutuseks;
kolmandad, kes algavad ^{puber}lapsena "luuletama" ning kelle juures see
patents libi puberteedi ja adolentsentsi — siis kahestub taatna
vaimne arekus rildse, millega hiljemgi võib kaasas taatna
lisaalooming (Mehleistung), kurgu see ei harritse alla puht
sonakunstiline

Fi. Gresi väited. leavad kinnitust ka muu
materjalis. Kui võtta näht. 5 autori (# 18, 23, 50, 65, 78), kes
muu kogus on esitat ~~mitte~~ rohkemate katsitaga mitmeaasta
jooksul, siis nistee silmapaistvamad kirjandustöökse talenti
pole kugunend nistee (amult üks on debüütsimol nistee alge-
lise luuletuskoguga). 2 on jäänd võna varju (üks algvalde
opeetaj, teine jurist-ametnik) kuna nisteejänuust 2 on tuntud
aparkripanikena (teine nistee nisteealmanist luuletuskogugu autor) ja
kolmas taadlasena ning seltskonnategilasena. Rildse muu
materjali hulgas esitat 83 autorist hiljem isesivvati
kirjandustöökse taatna töökse on esinend varel 7,
nest 4 enam kui nistee töökse. Enamuse autore on alles
seivvra noored, it nende saatuse koltä raske oielda mu-

dagi lõpliku, kuid kindlasti on võimalikult arksate %
nende hulgas muu. Praegu elusolevast 75 isikust
jagunevad elukutsete järgi järgmiselt:

õpetajad 14 (8 algk, 6 kesk.)

ametnõrke 11.

kirjanike, ajakir-
janike, publitsiste 10.

teadlasi 5

põllumehi 3

ärimehi 1

maatriinistnõrke 1

juhustõrkevarustor-
lasi 2

õpingute jatkajad 4

elukute teadmata vii

alles kujundamisel 24.

Nagu näeme, annab võrre muidosa noorustõrke lühel-
ajadega selle tegevusalaga hulgem lühem lühem, kuigi ka vastu-
õrre, puht-praktilisete tegevusaladele (põllumestõrre, ärime-
stõrre jms.) moodub väga vähe.

Tõrre kiirõrre vastandõrre lühem Fi. Grese
õrre rohkesti materjali, unti aga ka õrre raamatõrre: „Die öffent-
liche Personalschicht.“ Jälgrõrre 697 kaasaõrre saksa lühem.

) Leipzig, 1928.

raadi ja 763 publitseriti eluluguord, Fr. Giese leeldis, et
mestandi siostiga isomust korda avalduse ette astus:

Varssi pääle 10. a.	0,23 %
15-20. a.	1,86 %
Varssi pääle 20. a.	16,20 %
25. a.	27,20 %

A. Bouzemann on tend statistika selmapaistvamate sarsa
literaate loomingu jagunemise kohta eluaastate järele, ¹⁾ning
leeldud, et kogu loomingu ~~kuni~~ 20. elua. on kirjutand:

Goethe 0,8 %	Mhland 6,5 %
Mörise 1,3 "	Scholler 2,0 "
Heibel 5,1 "	Bürger —
	Hoffmann v. Fallersleben —

Kumbri armustekandist nähtab, et see sõnakunstile suu-
maste aujõrge kaugele igakord ei vii nooruskõrde katsetuste
kaudu ning et puberteedea loominguks e. saa vaadelda
kirjandusliku geenuse varaavaldisena. ²⁾

Teasi on varasemal lapsel, n.n. zinnimangu apasogu

¹⁾ Über lyrische Produktivität und Lebensablauf. Z. ang. Ps. XXII. 1926.

²⁾ Samuel zinnimangel aus d. Z. Spranger (Ps. d. Jugendalters lue. 69),
kuiq. te ~~enda~~ selle pojenduskes ei võta mingid andmeid.

See tõendaks örti sama, kui laste elukes-
mõngudes ning hui savi- ja liivakastide
vaste näha elvaldumist insenerikute-
le või 7-10 aastase hoopas kr. Bilda-
mishuvs elhargutust meelkumsti-
loeks segemuse!

On vist küll õigus Fr. Giesele öelda: „Zun-
samme puberteedes ei oleks midagi. Kõn-
samme lapsest peale kuni adolestentsini - enam,
ei ole aga ka mingi spetsiifiline ~~and~~ andekuse-
avaldis vaid pigemini viroo-tummus“

Fr. Giese, lue. ps. lit.
sch. Nr. 208.

"loomingu" (3-5 a. umbri). Selle suhtes võib A. Dyroffile olla oigus, et kõigi algade kunstisid kirjandusele selle kui staatud üldarvutuse läbi peavad sigema.) et ^{kirjandusliku tähenduse} ~~et~~ arenguga pidevalt sät pöörele üle puberteedi ja adolitsentsi ~~toov~~ muutlusse, kriitilise astmule läheks, nagu arvab Dyroff, ei leia ^{antud} ~~antud~~ materjalis mitte kinnitust.

III. Noorusliku loomingu funktsionaalne väärtus.

"Noorusliku kunstiloomingu funktsioon on olla väljenduseks "mina" roogavale osalemale", kirjutab Espranger (lk. 66). See, mis last ühendab tida ümbritseva reaalsusega, kaotab, kui noorur puberteedia tormides leiab enda "mina". Nüüdsest pöörele reaalsusele on talle uus võõras ja omane. See sunnib nooruri enda "monaafi" hommama ette, märke, et seda varjata võõraste poegade eest: ta tekitab toorust ja omale ümber jämedust ning

2) ^{ilms} ~~ilms~~ Seelenleben des Kindes. 1911.

3) Selle kohta vt. ka S. Bernfeld. Vom Drehter, Schaffender Jugend, lk. 266.

karvatamatust, mis kui on endataoliste kiskel või tahab
 imponeerida teiseks vanusele. Selle maski taga aga on vana
 teine, palju sügavam mina, mis otsib mõistmist, sissetund-
 mist. "Pole armustegi ommust, kes nii igatsevalt enda vanusest
 välja vaataks, kui noorur. Pole kedagi, kes enda sügavas
 üksinduses nii januineks koncupiivse ja mõistmise järele,
 kui noorur. Pole kedagi, kes nii sotsiaalselt ümal ja hõrguks"
 (E. Spranger, lhn. 53). ^{Taie} ~~Teine~~ enda elamust väljendada tunde-
 le arusaadavas vormis — see on, mis E. Sprangeri arvates
 noorurend võib kunstiloomingule. ^(Nooruslik kunst on vngendusekunst.) "Inam, kui ükski kopee
 kunst jõhtub see ~~konkreetse loomingu~~ tugevust iseeni välja-
 dada, täiesti nii, nagu end leiatakse olevat, mingi primitiivse
 objektiivsusega protsessis teadlida teatud loomise andavaba-
 rust" (lhn. 67). Kuna luules objektiivsuse vormisaduse vastu-
 panu sellele elamispäraselle sõnule on väheem, murrab
 nooruslik väljendusting endale tee isemajoonis sirma.

See streekunstuse E. Sprangeri sõnaline ilutulestuse
 eemalt vaadates on ilus ja veebler, ent noorusliku loomingu
 algjuurte mõistmisele see ei aita just palju kaasa.

Huvitava katse vormaste juurde tungeda ja need poevanalgele tina võtab ette S. Bernfeld.)¹⁾ Aendes psühaanalüütilisel seisukohal ta vaatlleb noorsoo kirjanduslooma loomingu kui sugutungi riht funktsiooni. Kõrgepäält ta eraldab liivirka repressast (võna laemas mähes). Liivirka põljevus elamusel (Stimmung), see aga tekitab taakstustu vastu poikand armastusest. Need taakstused võivad olla kolme suguseid. 1. Armastuse esemelle on enam libidot suunatud, kui see suundab rahuldada, s.o. armastus on loog tugev, nagu seda taavalisti näeme armastusvabekorra alul („noor armastus“), armastetu aemal alles võr seis, kui libido veel üldse pole suunatud kindlalle esemelle (ebamaärane armastus). 2. Armastuse objekt on tagasi tõrjut (Verdrängt) - n.n. intusituüösne armastus. 3. Kuna armastus on teatud endahverdus, paneb nähtsist loe endahore tung sillele teatud pöörd, summit kelduma nong tagasi tõmbuma. Just vormase taakstuse vastu poigates (mis m.s. nooruses on enim leitud) tekker elerus kõrge

¹⁾ Vom dichterischen Schaffen der Jugend, etc. 262 j.e.

enam vrb liigilisele loomingule, kuna see taotlustes
 endas püüab loomingu motiiv (natsism) olemas. Eluruse üles-
 anne on ^{me} tähelepanu tagastajutud, s.o. kulatud kirjutilmaadist
 pühkida ära. Selleks aitab eni kaasa ta väljendamine sõnades,
 kuna sõna võib meid tervelt asendada või annab meile
 vürile sümbolise, lubatud aluse. Ei lera noorur selleks
 sobivad omi sõnu, mis tähtsavad selle asit tervelt omad;
 mõni võõra autori varss, meloodia või väljendus tuleb
 meelde ning tundub otsekui omana. Nii on lüürika
 sõnu ja sõnalme väljendus tingitud autori subjektivisest
 figurest (selle kitsendusega, et sümbolise väärtusel traditsioon
 kuulub keele - ega muude nri palpe ei lauldaks tervelt, kumst,
 roosidest pms. Jäätka lahtamatusest atribuutidest). Vorm
 seerastu, ritm, rüm, salmichitus on konventionaalne, kuul-
 lub objektivsesse sfääri. Mida ürglisem, tugevam on elamus,
 seda vähem arvestab ta konventioosiga - põlvkult seda ürg-
 sem vorm. Vrb alla väärtus noorur enda eluruse sõnasta-
 misel üldse konventionaalset liulevormi, kui ta sellega
 varases lapsepõlves (natsistlikul roomimangu astmil) harjunud

pooleks. Selle tarvitusele on repressioon, nagu puberteedi ajaks.

Tema ja noorusloose loomingu, nomenklatuuri
seda üldnimena eepika (romaan, novell, draama) põhineb päe-
vaunelmadel (Tagträumerei), mis omakorda põhjub tagasitõr-
jutud, enamasti intuitsioonilise laadi infantile fantaasia ala-
teadlikust tegevusest. Ent mis sunnib need sõnastama, kirja-
duseks vormi valama? Selleks on kaks põhjust. 1. Päeva-
unelmas avalduv fantaasiatärgus võib olla üsni kellelegi
adressuud, olgu kellemaks või sooni atstarbel. Adressaat
jääb aga tavaliselt alateadlikusse, teadlikusse ulatub vaid eba-
määrane avaldumistunne, mis võib süsuguste fantaasiati sõnas-
tamisele. 2. Kui „mina“ kuulatud fantaasiatiga üsni tuge-
vasti võrreldes on, siis võib mõni fantaasiatüüp, kus kuulatud
sõna üsni õnnestunult tagasi tõrjutud, autorile hakata iseseis-
vaks meeldima, mõnikord „ilusana“ tunduda, mida ta püüab sõnades
fikseerida, et seda tarvitada võrreldavmõnna kuulatud fantaasiati
vastu. Silmapaistev osa ~~tegelaste~~ noorusloomingust
võlgneb talle ulpooltoodud tegevusele. Kuid mitte kõik
Aulla loojaks veel üks: tahe lüüa, lüüetaja (alla. ~~See~~

Loomistele tekib juha varasem lapselaps ning on ligikaudselt
 seotud sooruga sugutada, lapsi „produktseerda“; koos ödipus-
 kompleksiga see tõrjutakse alateadvusse ning järgneval
 latentisperioodil avaldub väid lapselikus mängus. Pu-
 berteedras sugutamistele peaks arekama musti, kui see
 aga on tõrjutud lõnga sigavalle alateadvusse, siis ~~see~~ asendub
 sooruga luua (Schaffen, mitte Zeugen, Gebären). Lapselise
 mängulooming enam ei rahulda ja taan puberteedi üldiselt
 regressiivsele seloomule, saab musti elavaks varasema lapse
 sõna- ja vormimäng ning siis johtub kahe alla loor kirja-
nix, ~~sonadega~~ sonakunstnik. See asetab noore „luuletaja“
 sonakunsti objektivsete vormireeglite alla, nimis arvestama
 publikuga ning andma enda „vaimlistele lastele“ objektivse,
 kunstipärase vormi. Mõningatel juhtudel domineerib kahe
luua, teisel taas kirjanix alla. Esimene üldi hõltest
 hoolivad väite, teised aga koguvad ja säilitavad need hooliga
 ning unelavad üldi kunagi elumist „hõsti tavalisest kogust.“

Nii selgitab S. Bernfeld noorsoo kaldumist
 kirjenduseksku loominguusse. Ta ise nimetab seda selektist

katsuks ja meelgi pole põhjust seda jätada enamaks. Põhjenudes ortodoksaalsel pingeanalüüsil ta, nagu varemgi, mõneks sükts võib näida usutavana, et selle tõestamiseks puudub igasugune konkreetne, veener, mitmetesilekumise võimalusist raba materjal. Edaspidi muumisti vlesandeks jäägu seda tõendatusest kinnitada või purustada, sõnnakal lepme vord selle referendumiga.

IV. Noorsoo kirjandusliku loomingu perioodid.

Kirjandusliku loomingu algel, nagu juba mainitud, ulatavad tagasi varasesse lapseikka.) Kõnelemaõppimisega kaasaskäiv ratsuline lollutamine, sõnade ja rütmidega mängimine, mitte sõnade loomine jms. — need on tegevused, mille kaudu omandatakse igasuguse luuleloomingu vormilised eeldused ja mida taas leuame sonakunsti kõrgemas avaldisis. Dyroffi arvates sellise „poeti

1) Zigmundt selle kohta vt.: A. Dyroffi. Vom ~~poetischen~~ Seelenleben des Kindes; W. Stern. ~~Die~~ Psychologie der frühen Kindheit; K. Bühler. Das Seelenleben des Kindes ja S. Bernfeld. Vom dichterischen Schaffen d. Kinder und Jugendlichen.

lise mängemise¹ astme tulu läbi rga vamselt normaalse
laps. „färlamams - ja mänguting loovad need, kord
sisulisel, vaevalt aga kõrges osades arusaadavad, kord
isena mõttelised vastad, mis alguses kaperad lauluna,
varsti aga ka ilma lauluta. Rõõm paljast sõnakälast
kui milleski muust, s.o. alles nüüd tähelepandust, se
omponerib.“²) Alguks on muusikaalne külg oluline, ent hiljem
sonaritmika iseseisvub ning astub isiplaani, kui hiljem
mõtlemissu arendes sõnu mõjule pääseb. Mõla enam
sõnu, sõda viigasemaks muutub vorm. Sellega on selge, et
väikelapse „looming“ võib alla vormipunkti, kui puberteediajal
oma. Esimesed sisulisel komponendid tulevad kõrge
loogemast umbrusest. Kui enne kerk, mis alguses mõttelise tulu
rommangu isemeks sai (kuna sõnade tähenduslik funktsioon
lapela alles oli arastamata), siis nüüd varustab ta juurde
variseppa harriliku tootmisvõimega. Pääletulev muusika-
di-aga ja sellele järgnev realistlikkude hunde ajajärk

1) ~~See~~ Enne see „looming“ armastab lühida võlgast tulevatle
algetille. Kuuldus suure muusikarast entki huvitava sõna, laps varsti oma
lemb sellele vormi. Samuti hääneliga ~~patoloogilise~~ ^{lasti} ~~hääneliku~~ ^{hääneliku} võime
võlu. Ht. ~~Storch~~ ~~Über das~~ Schreier. ~~Ht. das~~ Die alten Kinderreime
und ihre Anregung zur Selbstproduktion der Kleinen. Z.Ki. 12. 1902.

võrutavad lapse vastorvimi harrastamisest (võib olla sidos
spontaansust vajadusest loominguks). No rõõdab A. Dyroff:
„Esmises perioodis (3 elua. ja järgmised) „Rameri“ on pääaspa-
ltsult rimming, kinnendas ja iselistskinnendas
aastas aga halb harjumus.“ Ka konkreetselt olemisolev
materjal minu ning Ti. Gross kogudes näitab, et pubertedi-
eelses loomingu rõhuvas itekaalus on proosavormid.

Kas laps mustendoeas ütleb reproduktsioonist
kaugemale jõuab, on väga küsitav.¹⁾ Samuti ei näe me realku-
rust spontaansile loominguksle realsflokseide huride ajajär-
gus. Sin kogutakse tootematerjali, teadmisi ja tasandatakse
suga teid tulevasile spontaansile endaaraldamiseks. Tuvonud
loomingukatsed, mis selles ajajärgus ette võetakse, on
tasakasvanule järeleaimamise või mingi juhuselehen välis-
põhjuse viisi.²⁾ Eelpubertedi astmel, 12-14.a. umber,
kus vastavalt suurematele võimistele nooruri endatunne
juba kasvamas, võib teadlik teke kirjamine olla, end korpa-
manga samastada, loomingu põhjuseks alla (S. Burn-

¹⁾ H. Volgast näit ühtel sidi, arvates et laps eepiliselt elendole
amult vastuvõttavalt suhtuda võib. H. Das Elend unserer Jugend-
literatur, lk. 271.

²⁾ Päevareamatut kirjutama päljud lapud hakkavad suprost,

feld lhn. 38, 45), kuid raskelt läbituntud, subpestrooset elamust kantud pole ka selline looming mitte. (Bernfeld nimetab seda perioodi „elliir-liseks“, vastandina „etiir-lisele“ pubertedraas). E. Spranger kirjutab: „Ei tohi äelda: enne 14. aastat taotakse väärt, pärast 14. a. luuletatakse. Vast: kui enda elamust lähtudes luuletatakse, olgu kas või 9 või 10. aastasega, siis on noore inimese hinges juba midagi ärkand; vähemalt ta olemuse ihes kohas on puberteed juba algand.“¹⁾ Tõsielt poolt, nagu juba varem rõhutasime, võib mõni noorur puberteediaastakski väga mittemoelisel, valtsil ja juhusloel põhjusel „luuletada“. E. Sprangeri sõnu tõlgendades rõõmsame äelda, et sellise rasku juures vaatamine puberteed pole veel algand ja kõigi juures see vaevalt sisse algabki!

[Mõnu kogus on pääasjalikult kahelt raskult (#23 ja 50) materjali, mis peaaegu üldiselt eelpubertedist adolis-tuunsoni ja kus siis mõned ~~fa~~ perioodid eriti selgelt esle

et nad võiks võtta teinud puhuks valmis pölvavaamatu kangistuseks saavad – see meeldib omale end kasutama. Samuti võib luuletamine olla vanemast mõjutet, eriti, kui koolis palja tehakse tegemist kirjandusega. Sõngi võib tõukata alla mõne kunstia-kirjaniku nms (vt. nt. W. Stern. Das jugendell. Seelenleben u. Krög).

1) E. Spranger. Psychol. d. Jugendalters, lhn. 70.

astuvad. Kummagi puberteedilist loomingut valtsi esku-
pide kõrval (need on mõlemi jünus olemas) närb olevat mõjutand
sõrpanne alla tahtmine, kuna kumbrigi enda katsed on
hoolikalt järgestand ning puhtalt imbiirijutetuna säo-
ltand. ~~Enne jünus~~ Kuvord ebasõbralad on selle loomingu
produktid, selle kohta mõned näited.

Kevade. [#50. M. 12; 1.] ')

Kevade on kätte jõudnud,
Kõrge oma luga
Tali kangile meest sõidnud
Oma lume varbaga.

Zoodus talve unest ärkab
Sellel soojal aal,
Rohi maa seest välja tõrkeb
Mere kodumaal.

Jäed ja järved järest on paljad
Laevad juba sõidavad.
Lühad, nõud on ka lühad,
Linnukesid laulavad.

Zoodus on nüüd nõnda halfis
Et ei mõista vaadelda
Maa lõks nõnda ruttu paljaks
Et ei mõista mõelda.

Linnukesid püüdi vltus
Laulvad ilma lõpmata
Sest et ilm on nõnda ilus
Et ei mureksa rääkida.

Olgu noor ehk olgu vana
Kõik on võlgas rändimas
Olgu kurek ehk olgu vana
Kõik on lõbu otsimas.

Suve õhtu. [50. M. 13; 3]

Õhtu poore maha rapund,
Püüdi taha ära kadund,
Õppis laulu lõksutab,
Süga rahvast rõõmustab.

Nahkhorv rüüa omale lendab
Omale la sõtku korjab.
Õhkuell aga kõrgab, hõlkeb,
Hindult talle elu rõõmsab.

') Tõrkedele jünus mine laandused on suletud nurgeliste klambri-
tse. #4 onab antonte nimestricle lõpus, M. laendab meenort,
N naitsoort ning sellele jorner arv ~~ex~~ eluaastand ja kurd.

Tasa puude oksa pääl
 Kinnidub linnukasti häält.
 Inimesed puhkavad,
 Rahulaste hingavad,

Hommikul kui õravad
 Pollu päale tõttavad,
 Kus nad tööle hakkavad
 Vileja koonu panuvad.

Võrsel. [~~12~~ 23. M. 12.]

Olen kaugel võral pörel
 Kaugel kuldsest kodumaast
 Pisar läigib lene laugel
 Kurb mu mel ju ammu aast.

Võeras linnu laulu kõla
 Mind ei suuda hõõstada
 Kuldse kodu taeva sõna
 Tõlgi ei näha saa.

Ilus omne lille õie
 Ilus omne rahvas, kuu
 Ilus omne päikse sõna
 Sõna kinnakas joob mu mel.

[Autorist on teada, et ta selle luuletuse kirjutamise ajal ja enne seda kogu aeg kodumaal oli.]

Proosaloomingus sellel perioodil domineerib üksikute enda elu juhtumiste jutustamine või looduskirjeldus, mõlemad sama isarõhuparaseks kui luuletus. Looduskirjeldus esineb 2 tüüpi: realistlik ja sentimentaalselt järeldav. Põrs sentimentaalne looduskirjeldus tuleb alles puberteedreas, enne seda leidub aga rahkesti pseudo-sentimentalised. Eriti tihed on need see ~~laad~~ laad loodust kirjeldada koos ^{stabiilne} kriteeriumidega: sön nooruse saamatuse ~~stabiilne~~ oskamatus loodust vaadelda avaldub karaktersemaalt. Võtame näiteks järgmise töötluse:

Suure õhtu metsas. [M. 12]

Pärce on ju alla rapumas, veel vormased kired saadab ta alla maa peale, et oma lapsi jumalaga jätta. Oh kui rüüsad on tema looja minevad kired, mis metsa ladvalt vastu helgivad. Ja kui karastav on parkuse looja minekul metsas jalutada. Poleksa palarusel järele on jälle jahe tuul õhk, kui hea see on palaruselst hõõgaratide palgedele. Miti on nii sala vank, vaeralt kuuldavalt sahisel see tuuleõhk punde orestis, tase nii Asa sahisel mets, nagu kardaks ta, et kugi tema saladusisse piinaks hingeda. Magnus lüüsi lõhn tärab nimbust, omja veel sivistab veel mõni üksik uunuga lind ja seegi vaikselt. Kaugemale, sügavamale metsa apab tundmata hing. Elmotata tahakord rännata, läbi oma noka edasi ja edasi, aga kuhu siis, kuhu sa iseeneselt. Kuhu siis orge rühata, kus on see koht, kuhu nii tõttad? Ei kusagilegi, kusagile pole sulle arusaam, kusagile ei lea paremat rahu, kui kodumaa metsas. Suurel õhtul kodumaa metsas. Oh, misõnune haerulik tunne!

Realistlikkus looduskirjelduses seerastu võime mörgata autori juha usna ükskajalike tähelepanekuid ja kirjeldatava eseme või sündmuse tundmust. Siiski on loomulikum, vähem pingutit, vähem tektud.

Imelik sõprus. [M. 12]

Ükskord üks kukk nimega Peedu pidas kõrge mõistatus-
losumad sõprust tiiga. Tui ei vaimulima & Peedu elada ja
Peedu elama tunda. Üks kord jalutas Peedu aias, sõltis jalga-
diga sõnniku hunnikust, mis aga vaatab hõltsi üles, kas juba
sõber, s.o. tui sin on. Korraga lüüab ta kare tere, kutsub
kannu nende poegadele tere sööma, aga veel rohkem vaatab ülesse
kas tui on sin. Tui, võimaks aru saades lendas alla, võttis tere
ja jäi tida kukke loodale sööma ja kama. Tui kare mis
melikult sillepaast, et jalad nii lihtsused on. Ta kare veel paar
ringi ümber kukke, tõusis lenda ja tigi õhus kerged keerusi
ja mõne surmasõlme. Peedu aga harkas tugevasti kookuma
terse kukkiga, kes oli tulnud suure kana kargaga — jne.

Ühena xlll ea loominguille seloomulokuna
joonena parstab silma kalduruse moraliseerimise — siemnähk-
valt kasvatus ja Eesti vanema kirjanduse mõju.

Nis nort. luuletab autor #50 13;8 vanuses:

Sa elus orge rade vali,
Mis sisab kordalt, kordmata,
Üht tõrjast järele ette maali,
Mis näha võrd sa laitmata.

Ka ara uue korigi juttu
Ja jäta nad kore kordmata,
Nad kaavad kore roga mitte
Jäta nende vasti kordmata.
jne.

Autor #23 kirjutas 13 a. vanusena:

Sõgise.

Kuula, kuis mähavad sõgise tüüled
 Vaata, kuis lendlevad lehed kõõpudel
 Kurgide hõli ja ülevall kumled
 Lilled kõõ mürdnud on sõgise tüul!

Mõtle, et sõgise kurbuse ja tume
 Jõuab sull' piagi, sõbrake, ka
 Armuta mõtistab noorusi jume
 Silmade sora sul tumeistab ta.

Puberteediga algab isikupärase loomingu ajajärk
 — liivivõre periood, nagu seda nimetas S. Bernfeld. See on
 lapse subpektoriivsete muljetunde ja rõõmuste väljenduseks. „Kõpa-
 enam“
 nime alla tahtmine“ astub kaheplaanile ja ühes sellega muutub
 autor ka oma hõltsi vastu hoolimatumaks: jätab nad sageli
 vormistlemata, kirjutab mõnikord koguni ära. Proosa asemel
 astub sõgise kõõ, pääspselt lihvend liivivõred liiv-
 tõsed. ~~#~~ Poiss, kes 12-13 aastana kalendrisabaliivivõred eeskuul
 „tagus varse“ kevadistõuvest või jagan „elutarku“ õpetusi, paari
 aasta pärast väljendab end juba palju isikupärasemalt,
 algu aneks kas loodus, armastus või „torm ja tüng.“ Kõõõõõ

mõne näetega puberteedolukoldest seda murrangut teha
arusaadavaks.

Õösel. [23. M. 15.]

Valgas ~~pa~~ öö, täis pimedust ja mustust
Uluts akna all on tihki, eluta
Väikus valitemas lõmas keeööö tunnil.
Oh, kui kore on mõnda hall ja rõõmuts! -

Istun taas nõrgal lambi valgil
Tumed varju kujud heitvad sentile! -
Kuula, kuidas tõusvad salalikud healed! -...
Ööde mgil lehvib lebi ilmade.

Augusti öösel. [30. M. 16; 6.

Ma armastusest tüdinunud juba,
Pää valub ja liivmed kõrge täis.
Paar seipist päevaraamatile nola
Ma kirjutan, Nüüd kuuln hämarust.

Jo tuleb sügis - öhtud jahenevad
Ja põevad viid - tõtk tõtk vihm.
Ka mõned suvõlled juba nortavad
Sihv veel Kalendris alles veel August.

Jo soodil tõusemas hall jahe udu
Mu silmist varjav kauge metsa röö.

Kuu kollane, vist ennustaja sadu
On võimatu, et valgeks horde öö.

Mu arat axnast tuppä hoorab hirmav
Ja magus lille lõhn, sest otkemas
On praegu nelgid, gressid, tuberk lõhnar,
Kuid mule tulid rööka, * * *, Sa!

Tusk. [13. 12. 17.]

Mõttid kui ruskeks rohke parnalahe, raske.
Nii unelusenar mu meelele hämaradand palg.
On kevad... Kuid südames nige öudniste alg'
ning vore vaoks kui murgitud vaske.

Ah, tundmata alevirõõmust ^{Kordki mind} jõuõndalasse!
Kordki val tunda hurmarat noorust torjõndu!..
Ist madalad possed laudedi torusta sõile sõndu
fäär igavest tundmatuks tee, mis võib võimsate tor-
mode kaudu.

Proosas võme puberteedimeliselu rapestist noore
karakterisemal nupel panna sõile allgargnevas sotsis.

Üksi. [78. M. 16;]

Üksi olen ma! Üksi istun ja mõtlen-unustan.

Üksik on minu eluohut, lahutat muust elust.

— Üksi keerlevad kõigil meil: Tunnen olevat end
peikases pimeduses — üksi. Tunnen end eraldatuna, mahajäetuna
kõigest sellest, mis nimetatakse inimeseks.

Üksi!

Minu minemise, oleku ja tuleku taerast rääib
öö... Peikane pime, must kohutav öö...

Öö.

Kisid xda kolidat pimedust süüan ma üksi. Süüan!
ei laman; laman purustat luigetiga, oodates otsustavat
lõõksi suurelt, vägevalt pimeduse vaimult.

Pimeduse vaim!

Sin pimeduse vaim, miks mängid nii halastamatult
võltsatiga?

Vanta, kuis sõhvatab nõrk tulekure kuis pausimist
pimedust, silmapilguses tõuatis kõrgelt. Üksi on temagi!
falle on kõrvast ja tinaraskelt rõhul pimedus.

Tinaraskelt!

Kõige, Oh Tule

Adolesentsentri-aastaks, mil kõpsimeetria isomeetria vapustavad
formid juba üle elatud, korpusele kooning vabab tatarava-

nute omale sarnanera siadlõxu kuppundamise, kunstka-
vatsuslõxu vormrandmise ilme, mis origuse annab S. Bern-
feldile side pöördi nimetada „teadlõxult kunstlõxeks“.
Snn kirjandusiga tigelemine kaastab selle märgleva ilme, mis
tal on enne puberteedi ja osalt puberteediasxi, mingi muu-
tub sõhoteadlõxusis tigevusis — objektiivsele vorminõndeile
alluvaks ja objektiivsele tunnustusele pretendeerivaks sõna-
kunstlõxusis loominguks. Sillis eas tuntekse end olevat juba
kultuuri teenistuses, vahel koguigi sellele uue suuna
andjana, reformeatorina. Puberteedias domineeriva subper-
sooni, promeetuse lõxu tõi, armastushimunde ja sinige
kahtluse asemille astub kristallne objektiivsus. On marga-
taas distantsi autori ja those vahel. Lühike korral astub
taas silmapaistramalt isile proosa: novell, romaan, draama.
Toon ke selle ^{loomingu} (pöördi) kohta enda mitripals hulga-
moned seloomuleksomad näited.

Kõbedane sulpsatus. [23. M. 18;]

Käbe sulpsatas mesisen veen —
plum-kõlledi! On küpsis vee seen...
Tüll-tõlledab küpsis vee seen
soomus-kõbede välgahten veen!..

Kõlleda kahatus, — lühelendav hõl
lõõb luhka end! Hõistund
Võlub lühelõxa, lühelõ! Kuldõning
Kõlutsõn, kaob luhka veel kõb..

Kaldal kõnnasid väike Perrette.
 Sinit-blevat kisk vesimett
 liulit näib sah! ning naerab Perrette
 kõnnasapsad käen veldne bukkett.

Mõnugune väike sulle ja sama autori kuus aastat varem
 kirjutat ^(vt. ltk 69) lüuletuse vahel! Samuti näeme alljärgnevas
 märkis palju rahulolemat, tasakaalset tooni ning vähe
 alliga vormistatumat vormi.

Suurelõnn [ell. 18;]

Son paistab paksu vart, kui tõuseb ta siniste,
 Ent lõnnun keha karnemaal
 Suur asikuldusti tühing! Dynamism! Joores, karusellid, lõkkumme
 Kõik klabin vastu tõnereve, ksgloliiti. rgal aal!
 Lõnn pöörat myrast elab, mõigab, kihiseb
 Ning turund, võlgad, tõnared, bulvaarid, mimesi saalmuust sihtiseb.
 Noid veevad, sande pabirvõrden, daame veldbroxaadin ning damastin
 Bankere, merodivore, kontonke šeffe ghen mastin.
 Ning palpagalgseft lapud, kirjused, kreksinud —
 Kõik kes vut v-sundavad, veldel du seen
 End kogund ghte ände ning asutusi een
 Et purunevad rõhumuust määratud viitumud.
 Tung-sööst ning viled, suitsud, ukamused,
 Sots autod, ommbussid, vanused, rongid
 Ning hammi nagn, kikkellad, laeva murgamused,
 Motoori närv-lõkkust! aeroplaane tiirust laevas songit
 Maapinna veldemust! tanee astumusi, ratsaväe sõitn!

All promenaadi poole minne jala ruttu!
 Fanfaare ning orkestri rõõgatusi, sekka omu nuttu
 Ning jumbeldusi, tõrkust, rünnamisi terve terve võitu.

Kes seda tühingute kataraste, rahutust ning patte
 Süüd aga armastus, need Kristus õgan mapi, saab
 Ning pite kõrgel: õgan mahajäet kvartaal
 Kun hõmme surmat, lallat mitte.
 Kõik nega hääbub mõttetuse, tühjusse, uttu.

Üleüldiselt on tänapäevane rahvaste võitlus: 1) omi kaperstus
 ulgiste adolisteide üldise pubertendist keelise võlgenduse
 oskuse ja kaputelmade rahkuse poolist; 2) omi noorme, kuis sub-
 pectivaste elamuste asemille astub abjektivne maailm, ent
 silgse kirjelduses omi veel pole jõutud kopsu rahumi, vord
 kaatid protestivam kaka veel kaasa koonleb, kurgi ernides puden-
 audra pühtsubjektivsest tiotrist. Kuid mitte kõigi juures
 kopsuemaestate tiots ei kristalliseeru ideoloogiliseks radi-
 kalismiks, nagu ütäl, vord palynde juures see vord asenduda
 romantilise resignatsiooniga. ~~romantilise resignatsiooniga~~
 ja hõime rahu ning ~~romantilise resignatsiooniga~~. Narkosi allpöörne
 kate.

Mõistuse lühike. [n. 18]

Häberalge kõlgu olus
 Õne õstel pärsuotis,
 Värre lühike.

Mõistus. Narkossi punar-võrremaal
 Koolikatahtlõ siluati vari kureel...
 Õne kõlgu lühike.

Sätendasid kõrge külged
 Kõrge külged türu selgri -
 Hõlpus lüble.

Parmuteti sõlmeks valged rööd
 Hall-lollas puu varjes õhmatunud nööd...
 Örd kureles lüble.

Lüble valge, süütu, kena
 Kõrge nagu taevasma,
 Hõlpus õhus.

Hõlparrel hõlpus õhus
 Ümal - lillas pööse kühis
 Valge lüble.

Subjektivsest vöördumisega ja tugevama tungiga
 objektivse vormrandumise poole kerkis korv mõnikord
 kaldumise punkt-vormilise mängumise. Püütakse olla algu-
 pane ~~panne~~ ja kui ei suudeta seda olla siis (siis on
 palju raskem!) siis originaalitsemine vormis. Ke selle
 kohta mõned näited.

Röömun. [36. M. 19.]

Röömun valdas me. Röömun
 mureto ja lapsik.
 Mina olen lapsik:
 mu lenda ja röömun.

Oo, vallato röömun,
 mureto ja lapsik.
 Üks nõnda lapsik
 ja noorvel, jõi röömun.

Ma onnelik: rõõm
mureto ja lapsed.
Mina nonda lapsed:
rõõm häälitus, rõõm.

Suri. [21. M. 18;]

Tulli mimen.
Inmpaeg.
Tulli. Olli. Suri.

Olli mimen.
Inmpaeg.
Olli. Suri

Suri ~~mimen.~~
Inmpaeg.
Suri.

Tulli. Olli. Suri.
Olli. Suri.
Suri.

Adolesentsentraastate loomingu juurest võib te
harrasvanute loomingu juurde. Olulist vahet kummagi
vahel on rance teha, ^{mis} väärtuse ~~iga~~ kui ka intensiooni
suhtes.

V. Noorsoo loomingu esteetiline väärtus.

Kuigi juba seksuaalses toonitatis, et kätsoleva töö
kirjutamisel on antud psüholoogilisel vaatekohal, pole
omati muutsust hea pilku, olgu põgusad, noorsoo
loomingu esteetiliselt külge, ent väärida selle suhet tõs-

Kasvatamisel sonakunstilise loomingu eri vooludelle.
 Kõhjus on nagu püüdnud tõesti materjal laste
 loomingu esimeselt astmelt; mis on mul raske otsustada
 selle esteetiliselt väärtuse üle. Oieti moodustab see omase
 võimuse, mispärast selle rahulolevalt võime jätta selle-
 kohaste erinimsete hoolede.

Vanema lapsega, n.n. ulpuberteidi loomingu
 juures on Ahtlepaan on pöördunud isiklike asjadele;
 selle loodane sarnadus meie mõeldud sapandi lõpupoolse
 järelromantilise luuleproduktiivse, mis valendrisabades
 ja rahvalaevandis perekonnalihtedes (noit. „Kodu“) veel praegugi
 edasi hingitab. Juba varemtoetunud näidete hulgas
 (noit. lha. 68, 69, 71, 72) olid mõned süngused. Lisaks olgu toodud
 veel mõned karakterised näited.

Jää rahule. [23. M. 13;]

Kui olid valist võimed
 Ja tead pühale
 Kui dukoorem raske
 Muid rõõm rögaste

Sis nagu julgustades
 Mui laulab lõmmuse
 Ta laul mis armas, make
 Kui ütleks minule:

„Mu sõber ära nuta
Ja ära kaela nri;
Jää rahule ja oota
Küll puhkad virmati!“

Kui kõnnin õhtu viilul
Ma metsas sõhita
Meel rumb ja sõda hange
Tõus valu otsata,

Sõrs nagu vete vallast
Üks hool mul kostus nri;
Jää rahule ja oota
Küll puhkad virmati!“
jü.

Raskel sõmapõlkel. [47. dl. 18; (?)]

Silm vaatab hõlbi sõmapoole
Ja mõtted kirelt mälguvad...
Kus esimesed sammud olmas,
Ma vaevatselt astusin.

Kus unarus meele jõe valvas,
Ta näsi kaitset rõgpool.
Kus isa, lahkel naeratusel,
Mund põlvel kandis õhtudel

See koht on rangel nimmust ää
Si sinna silm mul ulata.
Üks koht — kus õhust lapsepõlves
Si rüüstat headmud amata.

Nyüd enda üs näin lara rima
Tõus elu, — mitmekesidust.
Mist misu turme tõusib anda
Kõng tundub elust võimud.

Kiisk halbu tundeid — mälputusi
Kiisk pisarate vaatab silm,
See armsa kange kodu poole —
Kus õitses yskord õnnelmu...

Seisugusest rüütsenuse kodumaale (kus omi kogu aeg
ollakse), lapsepõlve aega j.m. võib leida väga suurel arvul,
sammits umbes alljärgnevat kalendristõlke "tervitus".

Mueks aastaks. [50. M. 14;]

Tere sõbrad! Mueks aastaks
Soom enne sidamist,
Soom, et ka vastu vaataks
Arm teie nütud ja rüütsist.

Aastat algame me apri
Me Euroopa riik, keeb.
Meie kodumaagi riigil
Sõda kordusi teeb

Ärgi aga muult riigilt keegi
Meie maa on terve riigil;
Oma rahustusi tõi keegi,
Ilma et teie kurdaks meil,
Sõja aeg end tunda annab,
Meie õige raskete.
Sis kuni võrskord rahu tuleb
Kui muetub kordete.

jne.

Samasugust sarnadust võime märgata ka proosas,
alguks et see on mis tervalt ei ole ei astu. Isikand suun
see sarnadus järelromantilise luuliga on selle osa materjals
juures, mis põlvneb ajast enne 1917.a. revolutsiooni; hi
lsem materjal lasub seda võtma võlga parata. See sarnadus
suurel määral on selitatu mudugi järelromantilise luule
otstarbese mõjuga, sest üks saand me noorsugu üsna
mlise mineviku ühe kirjandusliku hariduse Kuhlbeeri
Remvaldi, A. Haara j.t.s. vaimus (ja üks nende looming
riigil forapocvani koll koori-koll ühislaulu tekstidena

tärda me rahvaprodukti tekkema). Ent ma soovik kahtlen, kas paljast valtsesist mõjust jätkeul selle nähte siletsuseks, sest miks see mõju on nii rakordsett tugev just pubertaduaalsel perioodil (puberteedias, nagu näeme h-gem, astu- vad isile teised mõjud). ja eks soovik ka juba enne 1917.a. olnud kunstinguseadise mõjulapard (Fuhel Lrv, G. Suets, V. Rodala, puosas E. Vilde, Fi. Tuglas, A. H. Tammsaare j.t.) - miks jõuadi nende vastu kurdmaks? Ersti aga - miks on selles loominguks nii vähe jälgi rahvalaule mõjust ning miks klassilise laule selles eas leraab nii vähe mõistmist (konelamata järelamanusist), kunge biogeneetilisest parallellismi põhjal ^{nende mõju} just ~~stata~~ ootaks? Viimane probleem on m.s. isile kerkend ka Fi. Giesile ja ta leraab sellele väga kurtava lahenduse, mis valguist heolab meigi kurdsõlmele.')

Rahvalaule (pütt on küll saaksa rahvalaulest, kurd seda roõb maksvaks juldada ka mure rahvalaule kohta) ja antiix- klassilise laule Giese arvates võrsab arkeaisest mentaliteedist,

1928/
) H. Das freie liter. Schaffen d. Kinder u. Jugend. / Lk. 232. je

pubertetsuueks laps aga elab naiskes.!) Sellepärast ka need
endale võivad ^{kultuuri} arenguastmud lihtsalt hüppab üle, algab
kohe rüümi-luulega ning leiab enda vaimukoormasid muuajaks
sõmitud rahvaluules, kirjanduses jms. Eesti kirjanduses
üllise naise mentaliteedi kapastumise enim vorme leida
järelromantistast ja seepärast vist küll on põhjust oletada,
et pubertetsuueksid varisevad sõda sõrvi harrasteks ka siis,
kui nad mödagi ei teaks Kukkarsist, Remvaldist, Haavast ega
nendest veel allapoole lahkunud kaasaegselt „kalendrisa-
luulelapsest“ (Wöhrmann, Grossschmidt, P. Grünfeldt j.t.).
Sellises luules, olgu selle autoriks kas 12-13. või 50-60
aastased „lapsed“, pündub rõhsti sooline kui vormiline
originaalsus, pündub subjektiivne ilamus; see on enda ja
teiste kordamine, läbloomine loetamine, mille mähkelong
kohati keeb sootuks (klassilise näide! Kui Kungla rahvas...!?)

Tersim on lugu pubertetsuueks. Kui enne
seda kogu looming oli ebameeldivalt läbloomine,

!) Naiskes fikseeritakse praeguse kultuuritsooni arengusmeloost, et
maha jäetud mütlemist, arkaaisiks aga ^{ammu} mineviku eland ja praegu
kadunud generatsioonide oma (lks. 231).

4) Kuivast ebameeldivuusest ka luule on, näib nagu, et on rase või kumulevate autorite
loomingu võimeid vabade. Samuti arvan, et mõnegi 12-14. a. poisi luuletuse viies äratav
sõda Remvaldi, Kukkari või näg. Haava „hüsti tõeliseks noorus“, rüümi et haagi sõrvi hõõr-
kõrgeid muusikale. Naiskes pöörab. Igatahes mitte kuigi ~~hõõ~~ afektatsioon me voolikirjandusest optimeerilise muusikale.

mis on subjektsone ^(elamus) kirj. Vrti on nri tuger, et purustab
objektsone kunstivormi peaaegu täiesti ja nri kaas
muutub esteetiliselt ebameeldivaraks. Mth ainult meenata
kunstivoolude mõju (ma ei eista ka seda) pole see, mis tingib
puberteediloomingu vormilise puudulikkuse, vaid vajenduse-
~~st~~ tungi irakordne tugenus.

Mis puutub võtismõjudesse alles ajajärgus, mis kõrge
algemini võime märgata G. Surtse, V. Rodala, M. Uuderi, hiljem ka
H. Vismapiu ja J. Sempesi oma.) ~~Just~~ G. Surtse "Elu tuli" on teos, mis
võib küll enam kui ükski tema puberteedialaste nooruite
liinist mõjutand ja veel edasi mõjutab. Adolesentsentsiaas
alle asemille astub "Tuulemaa" ja M. Uuderi ^{kõrg ja tähts} varasem looming.
Võimas aga võime kõrge enam leida H. Tuglase jälgi — eeskätt "Lõuna-
kella" ^{Kompositsioon} poolelt. Mõn, et nri nagu puberteediline laps oma
võtismõjudetegi võileks järelromantismile loodast liinist, et nri
puberteedialased ka oma G. Surtse ja V. Rodala eskuipata endi elamustele
otaksid reekspressasemat vormi ning võileksid reekspressivisismi

1) Mõnu materjali maanx kuulub aastatesse 1917-1925, mil ~~st~~ floedid
autord elad enim moes". Varasema materjali hulgas on enim märgata
kahe vsmise, hilisema puures eeskätt M. Uuderi (sonthide ja "Sõrse puup"
apapigu) mõju. Siin 1917.a. on mul kõrge vsm puberteediaegsed mõtted ka-
põrast, et otustada mõndi ole. ~~See~~ Vahe selle ja nrmse mentalitendi vahel on aga sngi
mõlgatav.

ka siis, kui nad mõnigi ei teaks H. Viisnapuust ega M. Underist.

Kuna puberteediaalsile pole tuts teos, varet endi elamuste võlfindis, ta vae loobub vormist ning kaldub seda koguni printsiipiaalselt eitama, ta väljeldes n.a. vabavõltsi, mis kokati pole muid, kui luuletuse kombil raastit proosa! Sellise luule väärtuse hirmang olenib enne kõne sellist, millesid nõndid me asetame sõnakunstile. Elamuste võrksusest, ühtsusest mõnigi noorime loomung võib ületada keskpärase täiskasvanu, ent puudulik vorm taralosti hävatab seda mõtlemast kappena kunstivõna. Sellis mõttes võime puberteedia loomungut korvutada ekspressionismiga.

Adolescentisõnas, nagu juba varem mainisin, araab inimesti hõõsatake, take kirjandis olla ming selle tagajärjekes on suurema tõelepanu omistamine ~~hõõs~~ hõõs kunstipärsile vormiandmiselle, mis nagu kogme, võib vae vormilisele mõnglennisele pe eksstaraganditsemisele. See on näid seda võmalisum, ^{kuu} ~~st~~ elamused endi formilõksusest hulga kaotand ega enam ni paksiteralt pääle ei murra. Puberteediaast tuleb siiski üle tugev subjektivne joon sõnas, mis ühineb

täiskasvanute luulest tuleva vormikultuuriga võrreldes
 mõnegi täismäärtuslikus luuleloomingu paaskajalava
 siise. Ent sellega oleme jõudnud noorsoo loomingu
 ja sonaarsunnilise loomingu rajale, millest siiaastuda
 pole karatust nende volade kripulajal.